

LJUBLJANA, dne 15. maja 1909.

POPOTNIK

▷ Pedagoški in znanstven list. ◁

Letnik XXX.

Štev. 5.

VSEBINA:

1. Avguštin Požegar: Misel o šolskih hranilnicah	129
2. L. Černej: Nekoliko opazk glede pazljivosti	134
3. Amalija Konciliija: Kako si ustvari in ohrani učitelj avtoriteto pri šolski mladini in pri občinstvu s posebnim ozirom na današnje socialne razmere?	137
4. Janko Polák: Odlomek iz njegove povesti	141
5. Fr. Fink: Posredne naloge pri pouku domoznanstva	145
6. Zdravska: Ženska ročna dela v ljudski šoli	147
7. Književno poročilo	153
8. Razgled: Listek 156 — Pedagoški paberki 158 — Kronika	160

Last in založba

„Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in za uredništvo odgovoren: **Anton Sterlekar.**

„Učiteljska tiskarna“

last „Učiteljskega tiskovnega društva“,
registr. zadruga z omejenim jamstvom

v Ljubljani, Gradišče št. 4

priporoča slavnim krajnim šol. svetom,
šolskim vodstvom in učiteljstvu

uradne tiskovine

iz svoje zaloge.

Ceniki se pošiljajo na zahtevo zastonj. Ÿ Po-
strežba točna. Ÿ Tudi vse tiskovine za župan-
stva ima tiskarna po zmernih cenah v zalogi.

Tiskarna sprejema vsa v tiskarsko stroko spadajoča
dela ter jih izvršuje okusno in po solidnih cenah.

Izvrševanje tiskovin v enobarvnem in večbarv-
nem tisku. Ÿ Tiskanje muzikalij in časopisov.

LITOGRAFIJA.

Telefon št. 118. Ÿ Poštna hranilnica št. 76.307.

Misel o šolskih hranilnicah.

Piše Avguštín Požegar.

Šolski in učni red nalaga ljudski šoli, da ima navajati otroke k varčnosti. Zaraditega opozarja c. kr. naučno ministrstvo z odlokom šte. 2766, z dne 12. oktobra 1908 na domače hranilnice, bolje rečeno nabiralnike, ki jih oddajajo nekatere hranilnice v namen, da jih šolski otroci polagoma napolnijo ter hranilnicam izročajo v nadaljno shrambo denarja.

Misel o šolskih hranilnicah ni nova. Po mnogih državah in deželah so jo že razmotrivali razni pedagogi, a tudi drugi narodni gospodarji. Kazalo se je na pregovor: „Česar se Janezek ni učil, tega Janez ne bo znal.“ Tudi jaz pritegnem fistim, ki zahtevajo, da učimo otroke varčevati — ne pa jih le vadimo. Toda, kako učiti varčnosti, o tem bomo razpravljali pozneje. Najprej spregovorimo nekoliko splošnega o šolskih hranilnicah. Varčnost kaj radi imenujemo umetnost — in mi učitelji smo prvi, ki po naših življenskih razmerah zelo lahko uvidevamo upravičenost lepega priimka. Umetnost varčevanja je menda toliko ali več vredna, kakor spretnost pridobivanja. Saj ne opazujemo le pri posamezniku, ampak pri celih narodih vidimo, da ne zadostuje za ureditev življenskih razmer le pridobivanje, le delo. Glavna stvar je povsod način uporabe, način uživanja raznih proizvodov. Že marsikateri ljudje, četudi zmožni in podjetni, so gospodarsko propadli, ker niso poznali čednosti varčevanja.

Navadno pač mislimo, da je sreča našega življenja odvisna le od visokosti, od obilnosti dohodkov. Ne moremo trditi, da visokost dohodkov nima pomena; ima ga v veliki meri, toda edini pogoj gnotne sreče vendar ni. Čital sem v neki razpravi o življenskih razmerah raznih delavcev, da so dobivali železarji vsled ugodnih cen železa nenavadna plačila. Celo delavci brez vsake obrtne naobrazbe in brez boljše šolske naobraženosti so prejemale skozi nekaj let izvanredno visoke mezde. Po ugodnih časih je prišel polom v železni obrti in vprašanje po delavcih je ponehalo. Mnogo jih ni imelo

več dela. Ta socialna nezgoda jih je dohitela nepripravljene. Ves zaslužek so porabili, a za suhe čase niso prihranili nič. Hudo silo so trpeli, tem večjo, ker so se poprej razvadili. Nevoljni so bili do upora in iskali vzrokov nesreče le pri drugih.

Manjši del omenjenih delavcev ni živel nepremišljeno. Mislil je tudi na bodočnost ter vravnal življenje tako, da ni porabil v ugodnih časih zasluženega denarja docela, ampak da je prihranil večje ali manjše vsote. S prihranjenimi svotami so si nakupili nekateri zemljišče, sezidali na njem hišo ali vsaj hišico in jo opremili s potrebnim gospodarstvom. Na ta način so bili v varnem zavetju zoper neugodnosti slabih časov. Postalni so stalni prebivalci, ki jim ni bilo potrto zaupanje v lastno moč. Drugi so se čutili nesrečne, nezadovoljne; marsikateri so se na tihem kesali, da niso kovali železa, dokler je bilo vroče.

Kdor ima priliko opazovati naraščaj nekaterih mest, lahko vidi, da se treznost v gospodarstvu ravno v delavskih krogih kaj lepo pomnožuje. V bližnji okolici Maribora n. pr. rastejo hiše iz tal kakor gobe po dežju. Tamkaj bivajoči delavci dobivajo plačila, ki niso čez mero velika. A trezno, premišljeno gospodarjenje z zaslužkom dovoljuje prihranitev lepih gotovin, ki se z njimi more ustanoviti podlaga prihodnji gospodarski sigurnosti. In kdor ne ve, da si prigospodarijo nekateri viničarji posestvo, medtem ko so imoviti posestniki prišli ob vse! Vsega pač ne zadolžijo le davki in ujme; več gospodarske nesreče izvira iz nemožnosti umnopravilno gospodariti.

Ako se ne oziramo na nič drugega — nesreče, bolezni itd. — če mislimo na normalni tek življenja, je naše gmotno stanje le takrat pozitivno, kadar troški ne prekosijo dohodkov, ampak dohodki troške. To je sicer na sebi razumljiva resnica, a vsakdo se je ne zaveda v dejanskem življenju in če je tudi poznavalec navadnega, dvojnega ali celo ameriškega knjigovodstva. Marsikdo le ve, da ima precej ali mnogo premoženja — a za razmere, ki nevidoma ali tihoma rušijo gospodarstvo, ne ve, dokler se ne pojavljajo primanjkljaji v debeli obliki in v občutljivi meri. Osebe s stalnimi dohodki se čutijo posebno varne in mnogim velja načelo: „Kolikor dobim, porabim, saj dobim zopet.“ Toda premisliti bi mogli, da lahko nastopijo razmere, ki zahtevajo troške čez mero dohodkov. In če so takšne razmere nastopile trajno, tedaj gorjé ravnotežju v našem gospodarstvu.

Iz takšnih razmišljanj sledi načelo, da bi naj človek vedno prihranjeval za bodočnost. Kdor naj pa to stori, mora biti varčen, bodisi pri vinarjih, bodisi pri stotakih in tisočakah. Varčnost pa izvira iz nazorov o gospodarstvu, ki zopet sloni na poznanju gospodarskih predmetov, na poznanju dela in na njega pravi oceni.

V zadnjem stavku, ki obsega le nekaj besed, izražene so vse misli, ki jih razvijajo razni učenjaki v debelih knjigah o zasebnem in narodnem gospodarstvu. Varčen biti iz zgolj gospodarskih razlogov ni tako lahko,

kakor pohlepen in skop biti iz sebičnih in drugih motivov. O tem bomo razvijali naše misli pozneje.

Da čednost, varčnost ni splošna, to so pogrješali ljudje že zdavna. Iskali so vzroka temu nedostatku pri šoli, če ne pri učitelju. Reklo se je, da je treba otroke že sprva po zgledu in besedi do tolike varčnosti privaditi, da jim je varčno mišljenje in dejanje trajna narava. Priznavalo se je sicer vedno, da šola ne zanemari tega dela odgoje, ker govorijo učitelji o previdnosti za bodočnost in razlagajo otrokom o potrebnosti in koristi varčnega življenja. Tudi se je reklo, da je v čitankah dovolj beril, ki govore o koristi varčnosti in o škodi lahkomiselnosti. Vendar so trdili nekateri, da besede ne zadostujejo v dosego čednosti varčevanja, ampak da je potrebno dejanskih navajanj.

Toda kako? Premišljevalo in razmotrivalo se je na vse strani. Medtem so nasvetovali nekateri mladino ljubi, da bi kazalo najbolje ustanoviti posebne šolske hranilnice. Najprej se je udejanstvovala dobra misel na Francoskem. Zato se imenuje Francoska domovina šolskih hranilnic. L. 1834. je služboval v mestu Mans na Francoskem učitelj Dulac, ki mu je bila skrb za šolske otroke najbolj pri srcu. Ustanovil je prvo šolsko hranilnico, a njegova ustvaritev ni prodrla do splošnega posnemanja. Le na nekaterih krajih so ga posnemali. Še le leta 1866. se je začelo resneje delovati. Takrat je živel v Belgiji učenjak na polju narodnega gospodarstva, vseučilišni prof. Malarce, ki je sestavil celo vrsto šolsko-hranilničnih naredb ter jih priporočal za splošno uvedbo. Malarcejeve misli so se Francozom — ki so že prej na tem polju delovali — zelo prikupile in poprijeli so se jih znova. Francoski naučni minister je izkoristil vse izkušnje, ki so v tem oziru dozorele v Belgiji. Javne oblasti, posebno občinski zastopi so pokazali naklonjenost šolskim hranilnicam. Revni, a marljivi šolski otroci so dobili hranilniške knjige, ki so v nje bile vpisane vloge raznih zneskov, podarjenih od oblasti, a tudi od premožnih zasebnikov. To je bilo obenem znak priznanja in pohvale pridnosti in bodrilo za varčevanje. Od l. 1873.—1879. se je ustanovilo na Francoskem 10.440 šolskih hranilnic, ki so imele 224.280 otroških vložnikov. Od tega časa je ustanovljanje šolskih hranilnic vedno bolj rastlo in l. 1885. je bilo na Francoskem že 17.000 šolskih hranilnic, vložnikov 356.000, stanje vlog pa 8 milijonov frankov. Če računimo vse takratno prebivalstvo Francije na okroglo 36 milijonov prebivalcev, tvorijo otroški vložniki približno 1% vsega prebivalstva. Nikdo ne dvomi, da je bil to prav lep gospodarski efekt, vreden posnemanja.

Danes menda ni občine na Francozkem, ki bi ne imela šolske hranilnice. Zakaj vendar šolske hranilnice niso prišle in ne pridejo povsod do občne — bi rekel obvezne — uvedbe, o tem bomo govorili pozneje.

Postopanje pri šolskih hranilnicah na Francozkem pa je to-le: Varčen učenec prinese učitelju za shrambo določeno, bodi še tako majhno vsoto.

Učitelj vpiše izročeno vsoto v glavno knjigo šolske hranilnice. Vpiše pa jo tudi v knjižico, ki jo ima učenec vedno pri sebi. Na koncu tedna napravi učitelj računski izvleček. Vsa vplačila, vloge, ki dosegaajo 1 frank se vpišejo v skupno vsoto. Ta vsota se vložijo v javno hranilnico. Javna hranilnica vpiše v knjižico vsakega nabiralca vsoto, ki se je za njo pomnožil znesek vloge.

Francoske šolske hranilnice so se prikupile tudi Angležem. Od l. 1876. se jih je tamkaj ustanovilo veliko število in z lepim uspehom. V velikih angleških mestih menda ni šole, ki bi ne imela hranilnice. Kajpada, saj so Angleži podjetni, praktiško misleči od rojstva do smrti. Najbolj je poskočilo ustanavljanje šolskih hranilnic na Angleškem l. 1891. Do tega leta so plačevali roditelji šolnino. Po zakonu, sklenjenem l. 1891., so bili revni roditelji šolnine prosti. V tem zakonu pa je točka, ki določuje to-le: Šolskim voditeljem se naloži, da nabirajo od šolskih otrok del nekdanje šolnine kot plačilo za pridno učenje ter ga vložijo na korist dotičnikov v šolske hranilnice. To seveda ni obvezno za otroke, a učitelj ima moralno dolžnost, stvar po najboljši možnosti pospeševati in potrebno pisarjenje opravljati. To postopanje so sprejeli tudi v Belgiji in na Francozskem. Izračunilo se je, da se je vložilo od vsakega šolskega otroka vsak teden povprečno 10—15 centimov — torej okoli 14 h. Ta za odgojo do varčnosti gotovo prav zdrava misel se je razširila tudi v Severno Ameriko in v Zedinjenih državah gojijo šolske hranilnice po enakem sestavu.

Tudi v Avstriji misel o šolskih hranilnicah ni ostala neznana. Od mnogih strani so učitelji in drugi opozarjali nanjo, a do danes brez splošnega uspeha. Le v posameznih krajih so se ustanovile šolske hranilnice. Ko bi bilo v tej zadevi dovolj resne volje, ko bi ne bilo več pomislekov od merodajnih krogov proti šolskim hranilniškim podjetjem in ko bi ne manjkalo primernih stvarnih navodil, gotovo bi se šolske hranilnice že zdavna udomačile.

Da zamorejo šolske hranilnice tudi v Avstriji prospevati, nam kaže šolska hranilnica v Dornbirnu na Predarelskem. Ondotna šolska hranilnica se je ustanovila od zasebne strani in javni krogi je niti podpirali niso. Tamkaj je živel nek tovarnar Viktor Hemerle. Imovit sicer imel je tudi blago srce do bližnjega in žive predstave o mučnih neugodnostih, ki jih nalaga revščina. Hemerle je pospeševal razne dobrodejne zavode. O božiču 1894 je sprožil misel, da naj se ustanovi v Dornbirnu hranilnica za šolske otroke. Dolgo časa je že opazoval, da ondotni delavci kljub lepim dohodkom niso prihranjevali nič za svojo osebo in nič za bodočnost otrok.

Da bi storil začetek boljšemu gospodarstvu, je podaril vsakemu učencu srednje in višje stopnje poštno hranilno karto s 5 znamkami. Razlike med otroci imovitih in revnih roditeljev ni napravil, da bi preprečil nepotrebne zavidne in druge govore.

Otroci so sprejeli majhno darilo z velikim veseljem, a roditelji so uvideli koristen namen pričetega podjetja. Navdušeno so se ga poprijeli in ga

dejansko pospeševali. Učenci so nabirali znamke na svoje hranilne karte in v kratkem času je imel vsak učenec poštno-hranilniško knjižico. Dopisovanje s poštno hranilnico so reševali skraja učitelji. Pozneje so učitelji učencem nabiranje znamk in varčevanje z denarjem le priporočali, a pisarijo so opravljali roditelji. Vse to se je godilo prostovoljno; sile ali pritiska ni bilo nikjer. Ravno v tem je najlepša odgojevalna moč šolske hranilnice.

Že v prvih štirih mesecih l. 1895., je nabralo in vložilo 1034 učencev vsoto 2760 gl. ali 5520 K. Vsak učenec je tedaj vložil 2-67 gl. ali 5-34 K. Od tiste dobe se je razvijalo varčevanje na vedno širji podlagi, z rastočim obsegom. Šola ni učila otrok le poznanja in spolnovanja dolžnosti do obitelji, občine, domovine, očetnjave in do človeške družbe sploh. Kazala je otrokom potom varčevanja za bodočnost, da ima človek dolžnosti tudi do sebe. Kjer so se ustanovile šolske hranilnice, pokazali so se tudi blagodejni vplivi na dorasle. Učenec daje svojcem zgled, ki se mu dorasli ne morejo upirati. Dorasli pa vlečejo z zgledom varčnega življenja svojo okolico do sličnega dejanja in v tem medsebojnem navajanju do varčnosti leže pogoji do sreče v obitelji, do javnega blagostanja, do umnega narodnega gospodarstva.

Kdor se je privadil v mladostl biti varčen, ne bo varčnosti pozabil tudi ne v poznejših letih. Blagor treznega, varčnega življenja in blagor umnega gospodarstva se kaže v najlepši meri na Francoskem, ki velja kot imovita država. Tamkaj imajo razen hranilnic že nekaj let šolske družbe, ki zavarujejo šolske otroke tudi za pošolsko življenje. Otroci, ki pristopijo takšnemu šolskemu zavarovalnemu društvu, vplačajo vsak teden 10 centimov = 10 h. Vplačila šolskih otrok, prispevki in darila častnih članov itd. tvorijo društveno premoženje. Kadar zbolí šolski otrok, dobivajo roditelji, oziroma njih namestniki v 1. mesecu bolezni vsak dan 50 centimov. V 2. in 3. mesecu bolezni šolskega otroka dobivajo upravičeni roditelji ali njih namestniki le 25 centimov vsak dan.

Veliki zneski to niso, a odgovarjajo vsaj majhnim potrebam in pri-
našajo v slabih trenutkih vsaj nekaj tolažbe. Najlepši del delovanja fran-
coskih šolskih društev pa je v tem, da nabirajo in nakladajo rezervni sklad,
ki se ne sme porabiti. Iz rezervnega sklada dobivajo člani, ki so dosegli
50 let starosti in ki so bili člani društva 40 let, mesečno rento za daljno
življenje.

Ne moremo trditi, da bi nam šolske hranilnice ugajale in zadostovale
po vsem. To pa zaradi tega ne, ker je sploh silno težavno najti in dati ka-
teremu podjetju takšno podlago in obliko, da bi bil dosežen ideal ali
vrhunec popolnosti.

Vsekako pa moramo pritegniti, da je smoter šolskih hranilnic v vsakem
oziru uvaževanja vreden, posebno v naprej pričakovanem boju za obstanek.

Avstrijska poštna hranilnica nam ponuja kaj lahko hranilniško poslovanje. Treba je le začetka in upoštevanja dejstva, da se delovanje šolskih hranilnic povsod priznava, kjer že obstoje, a da je pomislekov največ od strani, kjer jih še ni. Ta prikazen je sicer naravna, a vendar se nam zdi potrebno, izpregovoriti besedo tudi o tem, kar se navaja proti veljavi šolskih hranilnic in kar menda zavira njih splošno razširjatev. (Konec sledi.)

Nekoliko opazk glede pazljivosti.

L. Černej.

Pazljivost je predpogoj uspešnega delovanja pri vsakem uku sploh, posebno v šoli in najbolj v ljudski šoli, kjer se mora učenec takorekoč vse naučiti v razredu. Doma se kvečjemu kaj malega ponavlja, vadi in utrdi, memorira itd., a glavni uk se vrši v šoli.

S pazljivostjo napredujejo tudi manj nadarjeni otroci, a brez pazljivosti se zanemarjajo in s časom zaostajajo tudi najboljši talenti.

Različni so vzroki nepazljivosti. V prvi vrsti navedem prenapolnjenost razredov, posebno prenapolnjenost klopi. Kjer mora sedeti namesto treh otrok po pet v eni klopi, da so zloženi liki sardinice v škatlici, se jih polasti silno neprijeten čut. In ni čuda! Saj še mi nimamo od najboljšega obeda nič, ako ni prostora, da bi udobno sedeli in jedli. In kaj šele otroci, ki v njih vse vre in kipi in ki jim je prostost nad vse! Nehote se gane prvi, drugi prav tako nehote prenese sunek tretjemu, ta še močneje četrtemu, zadnji pa že na tleh leži, ako se pravočasno ne ulovi. Večje število učencev me ne ovira pri pouku tako silno, kakor prenapolnjene klopi.

Drugi vzrok nepazljivosti je utrujenost ali pa duševna zaspanost otrok, večkrat tudi bolehnost.

Otrok, ki mora n. pr. ob štirih, petih zjutraj vstati in delati, potem pa še kako uro daleč hoditi v šolo, je tako otrujen, da pri najboljši volji težko pazi. Posebno blagodejno vpliva na takega otroka toplota v šoli, ki ga rahlo zaziblje v telesno ali vsaj duševno spanje in v sladke sanje.

Nekateri otroci pa so sploh duševno tako zaspani, da vedno dremljejo ali pa spe z odprtimi očmi, kakor zajec v razoru. Ako se taki otroci takoj v prvem šolskem letu duševno ne zbudé ter ne pritegnejo k sodelovanju,

so navadno izgubljeni in najsi tlije morda v njih skrivaj dober talent, kakor žrjavica pod pepelom.

Da končno bolezen ovira pazljivost, se ume samo ob sebi. Saj vemo sami, da se nam ničesar ne ljubi, ako nismo prav zdravi.

Tukaj bi še nekaj omenil. Pregovor pravi, da se poln želodec ne uči rad. Jaz pa temu dostavim: lačen želodec pa se ne more!

Ako primanjkuje parnemu stroju ognja, pojema njegova moč in kolesa se vedno počasneje vrte, in ako primanjkuje umetnemu človeškemu stroju, želodcu, kuriva, pojema telesna in z njo tudi duševna jakost.

Mnogokrat se tudi prigodi, da otrok vsled zunanjih, domačih dogodkov ne pazi. Recimo, da je učenec doma kaj zagrešil ter se odtegnil posledici z begom v šolo. Vedno in vedno ga dreza neprijeten spomin, vznemirja ga vest in plaši bojazen s kaznijo.

Drug slučaj. Oče in mati sta se na tešče sprla in sta malce poplesala, dasi je morda ravno za to prepovedani postni čas. Otroku rojijo te zanj naravnost grozne slike v glavi. Kako bi naj pazil!

Ali vzemimo nasproten slučaj: Otrok se česa posebno veseli. Recimo, da je obljubljen za ta dan obisk ljubljene babice, na katero se vnuki že dolgo vesele, ker ne pride nikdar prazna. Otrok bi bil najrajši ta dan doma ostal, če tudi hodi sicer silno rad v šolo, ter počakal prihod težko pričakovane. Pa mora v šolo. Vedno in vedno mu je babica pred očmi! Gleda na tablo, pa vidi babico, poslušá učitelja, pa sliši babico! A nesreča! Učitelj ga pokliče in ker ni pazil, ga obdrži po uku v — šoli. Prijatelj, to je tragedija za mlado dušo!

Zato pa: ne sodi nikar in nikdar, dokler se ne prepričaš o vzroku!

Tudi vreme vpliva jako na pazljivost, o čemer se je gotovo že vsak učitelj prepričal.

Glavni vzrok nepazljivosti pa je vedno nezanimanje za pouk. Nezanimanje izvira zopet mnogokrat iz neumevanja. Če ne moremo kakega predavanja pojmiti, mu tudi pri najboljši volji ne moremo slediti. In zahteva, da naj otrok pazi pri pouku, ki ga ne ume, je naravnost duševna tortura!

Za učitelja velja torej princip: uravnaj vedno pouk tako, da te bodo učenci lahko umeli!

A pouk mora biti tudi zanimiv. Zato je treba pri izbiranju snovi gledati na to, kar ima za otroško dušo posebno privlačnost. Prav zanimivi podatki so za pouk nekaki stebri, ki ob njih obvisi in na njih obsloni manj zanimiva a tem važnejša snov. Natančneje o tem morda o priliki!¹

Da se ne sme poučevati do utrujenosti, da se mora posebno na nižji stopnji s predmeti pridno menjati, je znana zahteva, saj še odrasli ljudje ljubijo izpremembo, nekateri celo preveč.

¹ Prosimo!

se od Pestalozzija; ne zabi pokazati ljubezni najzanemarljivejšemu, najbolj zapuščenemu otroku! Če ima učitelj pravo, čisto, nesebično, darežljivo in potrpežljivo ljubezen v svojem srcu, potem mu ni treba zagotavljati otrokom da jih ljubi. Kolikor več prave ljubezni ima učitelj v srcu, toliko manj mu je treba govoriti o njej. Besede so brezpotrebne, kjer govore dejanja. — Kjer pa manjka učitelju prave ljubezni, tam je vse njegovo delovanje, ves njegov trud zaman. Njegova šola ni vzgojevališče in on ni vzgojitelj. Ljubezen učiteljeva je podobna pomladnim solnčnim žarkom, ki prebujajo naravo k novemu življenju; tako vpliva tudi ona na nežna in mehka otroška srca blažilno. Krasno primerja to Komenski, ki pravi: „Najboljši kažipot za dobro šolsko vzgojo nam je solnce, ki daje živim bitjem in rastlinam 1. vedno svetlobo in toploto, 2. večkrat dež in veter, 3. redkokdaj grom in blisk.“ Na ljubezen se opira v šoli ves uspeh. Pregovor pravi: „Zaupanje zbuja zaupanje — ljubezen pa ljubezen.“ Srečen učitelj, ki se mu odpro nežna srca otročičev v ljubezni! Ko bi teža učiteljevanja obstala v zunanjo-stih n. pr. v orjaški postavi, strogi vojaški komandi, v srpih pogledih, v šibi in palici, potem bi morali učitelji, ki vporabljajo taka sredstva, biti najboljši, dočim bi učitelji slabotne postave, milih nazorov in prijaznega vedenja imeli najslabšo šolsko disciplino, najslabše vzgojevalne uspehe. In vendar je v istini ravno narobe! Od kod to? Na to vprašanje naj si odgovori vsak učitelj sam.

3. Pazljivost. — Učitelj naj strogo pazi sam na sebe, na svoje srce in dejanja, na svoje življenje. V šoli in zunaj šole, v javnem življenju, kakor tudi v mirni zasebni družbi pazi naj učitelj, da ne govori nikdar nič nedostojnega, finemu taktu in nramnosti nasprotujočega, da pa tudi nikjer ne zanemari prilike, vplivati vzgojevalno. Vsi izbruhi jeze, sovraštva, zavisti, škodaželjnosti itd. ponižujejo učitelja pri otrokih in odraslih nad vse. Pač je res, da je vsakemu človeku paziti nad seboj, resnično je pa tudi, da opustitev te previdnosti nima pri nobenem človeku tako zlih posledic kakor baš pri učitelju. On ne škoduje s tem samo sebi, ampak tudi drugim. — Učitelj mora pa tudi strogo paziti na svoj pouk in sicer ne samo glede na vsebino nego tudi glede na obliko, v kateri ga podaja svojim učencem.

4. Red v šoli in zunaj šole. — Kjer je učitelj vestno točen in reden, tam pazi, da tudi šolarji natančno izvršujejo, kar se jim zaukazuje. Šola s strogim redom ima tudi očitidnih uspehov. — O tej točki mi ni treba govoriti podrobneje, zadostuje že, da jo le mimogrede omenim.

5. Pravičnost. — Pravičen je učitelj, ki ljubi pravico, pa jo tudi izvršuje revnim in bogatim, nadarjenim in slaboumnim, otrokom sovražnikov in prijateljev nasproti. Učitelj, ki na poti pravičnosti vztraja, si pridobi ljubezen in spoštovanje učencev, katero mu trajno ohranjujejo. Otroci imajo baš v tem pogledu neizmerno natančen čut. Izvrševanje pravičnosti je vsekakor jako težavna stvar; mogoča je le človeku prave inteligence in srčne

plemenitosti. Če nedostaja učitelju ljubezni in naklonjenosti do učencev, postane njegova pravičnost lahko tiranstvo, on sam pa se povzpne do krutega despota. Učitelj s pravo inteligenco, t. j. s finim opazovanjem in bistrim razlikovanjem se bode vselej, preden kaj ukrene proti kakemu nepokornežu, povprašal: Kako je prišel otrok do tega? Kje so iskati viri izprijenosti? Kako misli in presoja otrok ta prestopok? Je li otrok o tvoji pravičnosti trdno prepričan? Ga li tvoja pravičnost mori ali poboljšuje? — Če učitelj opušča odgovor na ta in enaka vprašanja, ter ravna naglo po svojem subjektivnem mnenju in brezobzirno, pripeti se lahko čestokrat, da sodi o samem sebi kot najpravičnejšem človeku na svetu, dočim opazuje učenec v njem pravo vtelesnjeno krivičnost in ga kot brezsrčnega tirana in nenravnega človeka iz dna srca sovraži. Despot lahko pravi: „Naj me le sovražijo, da se me le boje“, a učitelj ne sme govoriti tako; on ni Kaligula. Ravno zaradi tega bodi mu na zaupnosti in vdanosti učencev vse ležeče, ker je sicer vse njegovo pedagoško delovanje brezuspešno, brez blagoslova. Končno samo še to: „Gorje-krivičnemu učitelju, bolje bi bilo, da ne prestopi nikdar šolskega praga!“

6. **Doslednost.** — Preudarjaj najprej, potem delaj! Ne prengli se, kar pa enkrat zapoveš ali prepoveš, glej, da se točno izvrši oziroma opusti! Začetkom se učenci protivijo konsekvntnemu učitelju, kolikor dlje pa so pod njegovim vplivom, toliko bolj spoznavajo blagoslov konsekvence, toliko bolj ljubijo svojega učitelja ter ga spoštujejo. Mladi učitelji težko spravljajo konsekvenco v soglasje z ljubeznijo; so deloma napačnih nazorov, da je za vzdrževanje reda neobhodno potreben temen obraz, osorno vedenje, — ljubeznivo besedo in prijazno vedenje pa imajo za slabost. Konsekvence ni trdosrčnost, surova sila je znak podle duše. Jean Paul pravi: „Veselost je nebo, pod kojim vse uspeva, izvzemši strup.“

To je kratek načrt, kako si pridobi učitelj avtoriteto pri svojih učencih v šoli; pač pa sem tega mnenja, da si zamore učitelj zadobiti pravo spoštovanje pri otrokih le tedaj, če ga vživa tudi pri odraslih.

Kako mu je mogoče priti do tega, pokažejo nostopne kratke navedbe; če sem jih v smislu konferenčne razprave pogodila, me bode nad vse veselilo.

Učitelj ni samo ljudskošolski učitelj, nego on je tudi ljudski učitelj. Z veseljem naj uporablja vsako priliko, ki se mu nudi, za blagor občine kaj storiti; vsakemu, ki ga zaprosi, priskoči naj rad z dobrim svetom in dejanjem na pomoč. Na ta način pride v ožjo dotiko z odraslimi in si pridobi s prijaznostjo in vljudnostjo kmalu njihovo spoštovanje in ljubezen.

Prvo, kar se pri vsakem človeku opazuje, je dostojnost. Kaj in koliko se je učitelj učil, to se mu ne vidi, pač pa ljudje takoj opazijo, je li

človek fine nравnosti, ljubeznivega vedenja itd. Da! Prvi vtisk je čestokrat odločilen, zato naj skrbi učitelj za dostojno in priljudno vedenje.

Ni ga učitelja, ki bi mu ne bilo nič na tem ležeče, kako se obnašajo njegovi učenci zunaj šole, zato jih navaja tudi na kretanje in vedenje zunaj šole, a vendar se dostikrat pripeti, da otroci pozabijo na vse slične opomine. Kje je iskati vzrok temu? Spomin in volja otroška sta še preslaba. Ko so otroci izpred nadzorstva učiteljevega, hipoma pozabijo na vse, otroška razposajenost izbruhne na dan. Dokaz, da opomini in svarila ne zadostujejo, nego učitelj mora sam to vse izvrševati. Salzmann pravi: „Obnašaj se vedno tako, kakor želiš, da bi se obnašali tvoji gojenci“. Kellner pa pravi v svojih pedagoških aforismah: „Gorje učitelju, ki se pri svojih učencih z izbruhi strasti označuje kot navaden človek, o katerega nравstveni malovrednosti se govori majaje z glavo v vsaki vaški koči“.

Učitelj bodi prijazen in vljuden do vsakogar, zlasti ne zabi na pozdravljanje. Kmet v svoji hodniški obleki ne bodi mu prenizkoten, pozdravi ga, ne čakaj na njegov pozdrav, kadar se srečata. Otroci in odrasli se vesele, če jim učitelj prijazno odzdravlja, ali jih še celo pozdravlja naprej. To miče in spodbuja; otroci in odrasli se ravnajo po učitelju. Čast taki vasi, kjer so otroci dobro vzgojeni. Večji del časti pripade učitelju.

Učitelj kretaj se na cesti dostojno. Hoja tvoja bodi neprisilna. Ogiblji se vseh nemirov, ne hodi prepogosto v krčme, opozarjaj mlade in odrasle, da prepogosto obiskavanje krčem škoduje ne samo v gmotnem, ampak čestokrat tudi v duševnem oziru.

Učitelj pazi na svojo obleko. Varuj se gizdalinstva, pač pa bodi vedno snažno in preprosto oblečen. Skrbno se varuj se pokazati kdaj z neosnaženimi črevlji ali z raztrgano obleko, zamazano srajco. Kako zamore tak učitelj priporočati in učiti snago. Učitelj bodi starim in mladim najlepši zgled snažnosti, rednosti in kreposti; vse ga bode posnemalo. — Učitelj naj zdržuje najlepšo snago v šoli in pred šolo.

Učitelj naj pazi strogo na to, da so o „zdrava Mariji“ učenci doma, kar jim mora zabičiti v šoli. Semintja se naj na igriščih o mraku prepriča, se li otroci pokore njegovim ukazom ali ne.

Navadno ima učitelj tudi šolski vrt. Na svoji časti ne izgubi učitelj prav nič, če ga sam obdeluje. Sosedje se bodo veselili, da imajo učitelja, ki kaže živo zanimanje za poljedelstvo, vrtnarstvo itd.

Ob času požarov in drugih uim naj učitelj pomaga nesrečnikom pri rešilnih delih, to mu bo le v priznanje; na ugledu pa pridobi nad vse.

V občinske in sploh politične zadeve naj se ne vmešava; to le razburja duhove in jemlje učitelju ugled. Prav je, da izvršuje postavno mu zanjamčene državljanske pravice, a dalje naj ne sega nikdar. Če ga pride kdo zaupno vprašat za kak svet, naj mu ga da po vesti in vednosti, a svojih nazorov naj ne vsiljuje nikomur.

Omenila bi še gmotni položaj učiteljev, a ker vem, da drugi to store v obili meri, opustim to točko.

Uspehi so odvisni večinoma od učitelja samega. Jean Paul pravi v svoji *Levani*: „Temeljni pogoj in sigurno poroštvo prave vzgoje je oseba učiteljeva“.

K sklepu omenim samo še to-le: Učitelj, ki postopa v šoli suhoparno, ki ne zna presojevati otroško individualnost, ki otrokom morebitne govorniške napake ali še celo privatne zadeve z njihovimi starši oponaša, ki ne ve nadarjenih ločevati od nenadarjenih, ampak presoja vse enako, učitelj, ki s svojimi učenci ne izpregovori nikdar ljubeznive in prijazne besede, ki mu je nečastno ogovoriti svojega učenca zunaj šole ali mu še celo na prijazen pozdrav odzdraviti, učitelj, ki vse svoje navidezne uspehe (mehaničnega in duhomornega memoriranja brez vsakega razumevanja tvarine) doseže edino le s palico in drugimi strogimi disciplinarnimi sredstvi — tak učitelj si ne pridobi nikdar avtoritete niti v šoli pri svojih učencih, še manj pa pri odraslih; taki učitelji so nesreča svojega stanu, zakaj oni vcepljujejo starim in mladim korenito sovraštvo do šole in učiteljstva.

Odlomek iz njegove povesti.

Priobčil *Janko Polák*.

Bilo je pomladnega dne, ko sem šel s svojim prijateljem skozi gozd. Pripovedoval mi je povest svojega življenja. Dolga je bila. Ob ugodni priliki priobčim morda vso. Danes pa sem se namenil podati javnosti samo odlomek, ki utegne zanimati marsikoga.

„... pa jim ni bilo všeč, ko sem spremljal ljudi svojega šolskega okoliša na vseh njihovih potih. Stanu jemlje ugled!“ — In zaprl sem se v svojo sobo. Pa so došli k meni ljudje mojega šolskega okoliša. „Ti nisi več naš učitelj, ker sediš vedno doma!“ — In šel sem zopet med nje in izpoznal sem, da so imeli ljudje mojega šolskega okoliša prav in da so se motili oni, ki so trdili, da jemljem stanu ugled...“

Tako je! —

Saj učitelj, ki hoče svoj pouk individualizovati, ne sme sedeti doma, temveč mora spremljati ljudi svojega šolskega okoliša na vseh njegovih

potih, pa naj vodijo iste na delo, k počitku, v cerkev, ali pa v gostilno. Saj ljudje, t. j. njihove rodovine in družbe so momenti, ki vplivajo po mojem mnenju na individualiteto najbolj. Ume se, da učitelj, ki ni proučil svojega šolskega okoliša v zgodovinskem, zemljepisnem, prirodopisnem in naravoslovnem oziru, ne bode opazil pri ljudeh svojega šolskega okoliša ničesar, pa dasitudi jih spremlja na vseh njihovih potih. Njemu nedostaje umevanja momentov, ki so vplivali na prvotno človeško naravo. A ta je za proučevanje individualitete tako važna, kakor sta važni rodovina in družba.

Domislimo se naše zgodovine!... Ali ni utisnila našemu ljudstvu pečat sužnosti, iz katere izvirajo vse one lastnosti, ki ga store igračo onemu, ki ima moč v rokah? — Domislimo se zemljepisja naše domovine!... Ali ne opazimo tuintam na obrazu in stasu utrujenosti in lakote? — Domislimo se prirodopisja in naravoslovja!... Ali ne uzremo v njih rešene zagonetke trdne vere našega ljudstva v boljšo bodočnost? —

Dragi tovariš!... Preden nisi proučil vsega tega do dobra, ne spremljaj ljudi svojega šolskega okoliša na vseh njihovih potih. Marsikomu bodeš v posmeh, sam pa ne bodeš videl ničesar. Nedostaje ti umevanja momentov, ki so vplivali na prvotno človeško naravo, iz katere se je izcimila tekom stoletij sedanja natura ljudi tvojega šolskega okoliša in potom katerih nameravaš študirati njihove rodovine in družbe, ki so in ostanejo najjemenitnejši momenti individualitete. Če si pa proučil vse to natanko, ne sedi doma. Pojdi med ljudi svojega šolskega okoliša, ne maraj za puhle fraze, da te ne obsodi ljudstvo samo. Veruj mi, da se bodeš navadil, med rodovinami in družbami ljudi svojega šolskega okoliša študirati individualiteto bolje, nego pa iz kopice učenih razprav in razprav.

Spremljaj ljudi svojega šolskega okoliša na delo, k počitku, v cerkev in gostilnico. Opazuj jih povsodi in izgrešiti ne moreš onega, česar potrebuješ v harmonizovanje individualne in socialne vzgojne strani tako krvavo. In to dvoje moreš harmonizovati!... Drugo brez drugega ne velja! — Saj posameznik je zavisen od celote, celota pa od posameznika. Študiraj ljudi svojega šolskega okoliša v egoističnem in socialnem oziru in odprl se ti bode pogled na bele, še nepopisane strani moderne pedagogike.

In le tem potom se bodeš ugloobil v poznavanje ljudi svojega šolskega okoliša in z ljudmi v njihove rodovine in družbe in le tako ti bode jasno nekoč ono, kar rabiš v individualizovanje svojega pouka, iz katerega izvira kot čisti studenček gojenje samodelavnosti, višek pedagoške umetnosti. Iz rodovine in družbe izvira vse ono, kar je nakopičenega v tem oziru po učenih razpravah in razpravah. Saj kaj je neki individualiteta drugega nego celokupnost onih lastnosti, ki so lastne samo enemu človeškemu bitju in ki ga ločijo od vsakega drugega, dasitudi so pridobljene pri vseh človeških bitjih istim potom, t. j. potom prvotne človeške nature, rodovine in družbe. A naj-

težji problem individualitete je dognanje, kaj je podedovalo človeško bitje po svojih roditeljih, česar se je navzelo v družbi in kaj mu je ostalo izza prvotne človeške nature. V to pa je treba vsekako posebne, strokovne narobrazbe. A še ta zadene tuintam kaj rada ob težkoče, ki se pojavijo tako rade ob dognanju, kaj je ostalo človeškemu bitju izza prvotne človeške nature.

Toda vrnimo se k definiciji individualitete.

Iz nje je razvidno, da si v individualnem oziru niti dve človeški bitji nista enaki. Res je, da govorimo tako v telesnem, kakor v duševnem oziru o neki podobnosti. A ta podobnost tiči samo v nekoliko neznatnih potezicah, ki so pri dveh človeških bitjih na videz enake. Takoj pa, ko se ozremo na celoto, zapazimo razliko med dvema človeškima bitjema in to tako v telesnem, kakor tudi v duševnem oziru.

Da se me ne bode umelo tuintam napačno, zaradi tega poudarjam že na tem mestu zavzemajoč stališče, da biva duša v vsem telesu in da vplivata telo in duša neprestano drug na drugega.

Če hočemo proučiti bistvo individualitete do dobra, je najbolje, da izidemo od čutenja, iz katerega se porodi ves duševni zaklad, t. j. zaznava, predstava, obnovna predstava, razvrščevanje predstav, pojmovanje, sklepanje, sod, spomin, domišljija, um, volja, delo, značaj itd. Zašel bi predaleč, ko bi se spuščal v prenatano podrobnost.

Zunanji svet vpliva potom čutenja na človeško telo in še posebno na čute, ki pošiljajo občutke potom čutnih živcev do možganov. Tu se porode zaznave. Ume se, da je čutenje zavisno predvsem od telesne konstitucije. Čim boljša je ta, temboljše je tudi čutenje in temboljši je duševni zaklad.

Iz ravnokar povedanega je razvidno, da je čutenje pri vsakem človeškem bitju drugačno. Pri tem je živahno in krepko, pri onem počasno in slabotno. Omenil sem že, da je zavisno vse to od čutov in živcev, t. j. od konstitucije telesa. Izmed človeških bitij ima eno dobro razvit vid, drugo dober sluh, eno tak okus, zopet drugo dobro razvit vonj, tip itd. Ker so pa zaznave in s temi ves duševni zaklad zavisne od čutenja, zaradi tega opazimo individualno razliko med zgoraj naštetimi človeškimi bitji kaj lahko. Nekatera bitja imajo jasne, živahne in razločne zaznave, nekatera zopet nejasne, medle in zamazane.

Tudi pot, po kateri se vrše zaznave, je pri vsakem bitju drugačna. Ume se, da menim povsodi v individualnem oziru. So ljudje, ki so živahni kot živo srebro in kot živo srebro so živahne tudi njihove zaznave. Škoda, da se tudi poizgube tako hitro, kot se poizgubi razlito živo srebro!... Ljudje živahnih zaznav so navadno tudi dobri družabniki. Z njimi oživi takorekoč vsa družba. So pa tudi taki, pri katerih se vrše zaznave silno počasi. Ti so navadno dolgočasni in v družbi tihi. S tem pa še nikakor ni rečeno, da so duševni reveži. Ej, med takimi tiče včasih veliki talenti! —

Pri bitjih te vrste se pojavljajo zaznave počasi, a ko se pojavijo so tudi stalne. Omenil pa sem že, da tega o ljudeh živahnih zaznav ne moremo trditi. Pri njih teko zaznave urnim potom in urnim potom se tudi gube.

Um, spomin in domišljija so pri vsakem človeškem bitju drugačni. Eno se zanima za jezikoslovje, to za matematiko, ono za prirodoslovje, to za naravoslovje, drugi za zemljepisje, zopet drugo za zgodovino itd. Med ravnokar naštetimi bitji pa so zopet taka, ki se zanimajo za praktično, in zopet taka, ki se zanimajo le za teoretično stran zgoraj omenjenih znanosti. So ljudje, ki mislijo počasi, a bistro, so pa tudi taki, ki mislijo hitro, a površno. Eden se uči počasi, a obdrži priučeno, drugi se uči urno, a priučeno tudi urno pozabi. So dalje bitja, ki ljubijo vodo, a zopet taka, ki ljubijo kopno. Ume se, da menim s tem v prvi vrsti dogodke iz zgodovine in zemljepisja.

Posebno važen je problem individualitete pri onih človeških bitjih, ki imajo jako razvito domišljijo, a slab spomin in dober spomin, a slabo domišljijo. Iz ravnokar podanega je razvidno, kako velika umetnost je pametno študiranje individualitete. Saj so še iste reči pri človeških bitjih različne. Te prevladujejo to, druge zopet drugo. Vsega v enem človeškem bitju navadno ne dobimo nikjer.

Hitim k čustvovanju. Koliko razlik!... Eno izmed človeških bitij je veselo, drugo otožno, tretje razposajeno, četrto razdražljivo itd. V tem človeškem bitju je posebno razvit čut ljubavi do bližnjika, v drugem čut do religioznosti itd. Mislečemu človeku kar mrgoli pred očmi od samih razlik.

Imenitna individualna pojava sta volja in delo. So človeška bitja, ki imajo tako trdno voljo, da raje umrjejo, nego bi se uklonila sili. So pa tudi taka, ki jih ukloni samo slutnja sile. Med človeškimi bitji se nahajajo zadovoljiva, uporna, popustljiva, strastna, hladna, podjetna, značajna, podla itd. Ej, dolga je vrsta individualnih problemov in združenega dela je treba, če se hoče doseči v tem oziru povoljnih uspehov!...

O združenem delu v tem oziru pa o priliki natančneje.

Posredne naloge pri pouku domoznanstva.

Fr. Fink.

Posredni pouk pri zemljepisju! Je li to mogoče? Na prvi hip se zdi zahteva malo čudna, pa se vendar da izvesti.

V 3. razredu vadnice imam poučevati učence 3. in 4. šolskega leta. Ta način razdelitve šolskih let je za štirirazrednico nenavaden. Merodajno je bilo prepričanje, da se mora na nižji stopnji število učencev omejiti, ker se tam stavi temelj pouku. Prvi in drugi razred imata torej le po eno šolsko leto.

V 1. oddelku 3. razreda (3. šolsko leto) obravnavamo mesto Maribor in najbližjo okolico, v 2. oddelku (4. šolskem letu) pa govorimo o štajerski kronovini. V tem slučaju spojitev obeh oddelkov v eno skupino ni na mestu, treba je torej vsak oddelek poučevati po polovico ure posredno.

Učimo se v prvem oddelku n. pr. o Glavnem trgu. Učenci so že nekaj dni prej dobili nalogo, ogledati si Glavni trg. Prekorakali so ga na dolgo in široko, pomnili si znamenita poslopja itd. Tekom pouka učenci povedo, kaj so videli; učitelj snov uredi, dopolni ter napiše glavne misli na tablo. Drugo polovico ure porabijo učenci tako, da prepisejo stavke raz table v svoje zvezke.

Tvarino ponovimo v sledeči uri ter nadaljujemo pouk. Na vrsto pridejo zgodovinske črtice o Glavnem trgu. Tukaj se bomo osobito ozirali na spominsko soho sredi trga. Na ta način zvežemo zgodovinsko snov, katere je na tej stopnji še itak malo, z zemljepisjem. Za prvi pouk o domoznanstvu si mora učitelj zgodovinsko snov sam sestaviti, ker nima knjige, po kateri bi se lahko ravnal. Sicer pa bi bilo jako težavno, napisati knjigo, iz katere bi črpala vsaka šola za svojo potrebo. Predelano tvarino napišemo in jo damo potem prepisati.

Da bi učenci napisali podatke neposrednega pouka na pamet, še tukaj pač ni mogoče. Le bolj brihtni otroci bi sestavili kolikor toliko pravične in popolne slike. S popravljanjem in dostavljanjem se pa potratí preveč — pri pouku v oddelkih še posebno — dragocenega časa.

Glejmo dalje! Pri pouku govorimo zdaj o ulicah, ki drže iz Glavnega trga in na Glavni trg. Gosposko ulico že poznamo; po njej smo prišli na Glavni trg. Učenci so zopet imeli opazovalno nalogo in določijo, katere ulice drže proti severu, zahodu, jugu in izhodu. Poslužujejo se i črteža. Poznajo že merilo ter vedo, da odgovarja 1 mm na črtežu 10 m istine. Kot

posredno nalogo premerijo dolgost omenjenih ulic na črtežu in izračunajo istinito dolgost.

To je tretja oblika nalog za posredni pouk. Dobiti jih je pa še več. Pri neposrednem pouku nariše učitelj n. pr. črtež Glavnega trga na tablo. Učenci merijo na svojih črtežih ter povečajo po učiteljevem navodilu merilo za šolsko tablo. Imajo posebne risanke, v katere prerišejo črtež.

Vseh trgov, ulic itd. učitelj ne bo narisal. Pozneje morajo zadostovati ročni črteži.

V drugih urah opišejo učenci med posrednim poukom svojo šolsko pot. Navedejo vse ulice, po katerih gredo navadno v šolo. Pa tudi dolgost tega pota izračunajo. Ali pa nariše vsak učenec del mesta, skozi katerega ga vodi pot v šolo. Nadalje učitelj določi pot, ki jo imajo potem učenci opisati in kateri je treba izračunati dolgost. Učenci si smejo tudi sami staviti nalogo, kar jih še bolj veseli.

Navedem še par nalog! Opišite pot h trgovcu, na kolodvor, v cerkev itd. Napišite imena cerkva, šol, uradov, vojašnic. Kako dolgi so mostovi preko Drave? Iz katere in v katere ulice pridemo po mostih?

Ako že govorimo o mariborski okolici, je posrednih nalog še več. Damo naloge: Kje ste bili na izprehodu? Kateri kraji so v bližini Maribora? Kateri so na desnem, kateri na levem bregu Drave? Gradovi in razvaline pri Mariboru. Katere železniške postaje so blizu? Kako pridemo v Kamnico, v Limbuš itd. Kako daleč je v razne kraje? Koliko časa bi rabili peš? V katerih krajih so šole, župnijske cerkve, poštni uradi?

Kaj pa dela drugi oddelek? Vsa učna snov je razdeljena na kulturne skupine. Izvečine se lahko porabi razdelitev po Mešičkovi knjigi: Domovinska dežela Štajerska. Ker imajo učenci to knjižico, ni treba učitelju pisati na tablo. Zato v tem oziru tukaj ni dobiti nalog za posredni pouk.

Pač pa izračunajo učenci dolgost železnic, cest, rek i. dr. Napišejo tudi, kako dolgo rabi v posamezne kraje človek peš, kako dolgo vozita do poedinih postaj tovorni in osebni vlak. Popolnoma pravilni osobito pri železnici računi niso, ker učenci nimajo vseh postaj na zemljevidu in ne morejo vpoštevati časa, ko vlak na postajah stoji. Vaje pa so vkljub temu jako koristne.

Tudi rišemo v tem oddelku mnogo. Vsako predelano kulturno skupino morajo učenci narisati. Jako važne so vaje v risanju iz spomina.

Večkrat potujemo po znanih krajinah. Takšne naloge otroci kaj radi izvrše in se dokaj novega nauče. Zato pa je tudi pri podavanju nove učne enote umestno, posluževati se oblike potovanja. Tu in tam se res tako postopa, dostikrat pa še najdemo v ljudski šoli sistematično razvrstitev tvarine.

Ne bodem stvari razmotrival dalje. Prigomnim še, da se v drugem oddelku lahko stavijo tudi nekatere naloge, ki sem jih že pri prvem oddelku naštel. Kdor rabi navedene migljaje, si bode tvarino še sam razširil.

Ženska ročna dela v ljudski šoli.

Zadavska.

Tožba materâ, ki so bile nezadovoljne z uspehi ljudske šole na polju ženskih ročnih del, je prisilila zvezo avstrijskih ženskih društev do pritožbe na ministrstvo, ki je storilo že korake za reformo tega pouka. Čujejo se glasi, ki imenujejo podjetje zveze denuncijantsko, a to je menda pretirano. Stvari, ki se v vsem cesarstvu spozna kot slaba, je treba pomagati. Razni pedagoški listi objavljajo članke v spodbudo reformnih misli. Kolikor sem čitala in kolikor znam presoditi, bode izvršitev te reforme težja nego se misli; težja nego izboljšanje metode pri drugih predmetih ljudskošolskega pouka. Treba bode namreč postrgati mnogo v svetem miru nastavljene rije, preden se kovina prenovljena zasveti.

Predvsem moramo iskati krivdo neuspehov tega predmeta. V ta smoter moramo prerešetati učno tvarino, učno osobje, metodo in nadzorstvo. To je mnogo. In če še izrazimo željo, da bi se naši učni načrti ne reformirali popolnoma po uzornih ravnokar izboljšanih učnih načrtih na Nemškem, potem moramo delati z zbranimi močmi za preosnovo tega predmeta. Slovenske učiteljice ženskih ročnih del pa nočemo zaostajati za drugimi. Zato prosimo naš pedagoški list, naj nam odkaže prostorček, kjer se bomo posvetovale o našem predmetu.¹ Ker že prosim prostora za posvetovanje, dovoljujem se povedati tudi nekaj nabranih misli o stvari. S tem želim storiti le začetek v nadeji, da me cenjene tovarišice posnemajo ter pridno zalagajo uredništvo Popotnika s tozadevnim gradivom.

Učna snov.

Pred nekaj stoletji so bile socialne razmere in vsled njih družinsko življenje povsem drugačno nego dandanes. Presti in tkati se je moralo doma, ako je bilo gospodinji marî, da zadosti potrebam družine. Kaj bi rekle danes naše gospodinje, ako bi morale doma presti in tkati in ako bi šivalnih strojev ne bilo? Zahtevam, ki jih stavi sedanje življenje (tudi na deželi), bi ne bilo moči nikakor ugoditi. Predice in domači tkalci so nekako izginili. Domača preja je dandanes luksus. Tehnika nam je ustvarila stroje, ki namestijo kolovrate in prej udomačena ročna dela so izginila, so se umaknila kakor da je samoobsebi umevno, da nimajo več prostora med nami. Ko se je osnoval šolski zakon, ni nihče čutil potrebe, uvrstiti kolovrate med šolska,

¹ Se zgodi drage volje. Le pridno in pogumno se oglašajte!

poučna sredstva. Od dobe pa, ko obstoji šolski zakon, ni tehnika mirovala. Ravno v zadnjih desetletjih nam je razkrila svoje čudeže. Po šolskem zakonu predpisana snov za ženska ročna dela pa je ostala ista, neomajena, kakor da jo svet in njega krasni kulturni razvoj ne sme brigati. V spisu v „Blätter für den Abteilungsunterricht, Folge 62“ pravi avtor, da ni potrebno stvarne izpremembe učne snovi za ročna dela in razvije prav praktičen načrt za uspešnejši pouk posebno v šivanju. „Pädag. Zeitschrift“ tudi ne izpreminja načrta stvarno, ampak le v toliko, da stavi šivanje na prvo mesto, ker so nastale tako mogočne pritožbe zoper ljudsko šolo najbolj zaradi šivanja. Zveza ženskih društev pa upa dobiti v načrtu tudi temeljite stvarne izpremembe.

Predno doživimo to prekucijo, pogledjmo na čem boleha stari načrt. Na ljudski šoli je predpisano: kvačkanje, pletenje, vpletanje, zaznamovanje, šivanje in krpanje. To delo naj spremlja razlaga o blagu in najpotrebnejših delih v gospodinjstvu. Zadnje točke se seveda učijo le teoretično, če se morda res kje na kaki ljudski šoli učijo. Besede „vrt, kuhanje, pranje, negovanje dece“ se tudi bliščijo na nebu šolskega zakona, a niso fiksirane. Zato je njih bitje nestalno. Kakor blisk se tu pa tam zasvetijo.

Glavna pritožba zoper ljudsko šolo je ta, da ne dosežejo deklice samostojnosti v delih, katera se uče.

Kaj izdelajo deklice pri kvačkanju? Pri vednem razdiranju izdelajo kvačkani trak z 10 do 20 vzorci. Čemu so jim ti vzorci, ki so se brezmiselno ob samem štetju in paranju izvršili? Deklice dobijo neko ročnost v sukanju kvačke pri tem. In ko imajo to ročnost, izdelajo podbradnik, jopico in kapico za malega otroka, novorojenčka. Je ta veda potrebna ali vsaj praktična? Prinese morda izdelovanje teh malenkosti gmotni dobiček gospodinji? Ubogi siromaček je otrok, kateréga zavijejo v trdo neokretno tvarino skvačkano iz trdega, zasukanega bombaža. Na goli glaviči se poznajo vsi vzorci, ako nosi tako kapo, rokice in telesce se zdi tetovirano, kadar ga rešiš krasnih izdelkov ljudske šole. Poleg velikega truda pa zahtevajo taki umotvori mnogo dragega bombaža. Za denar, ki ga izdaš za bombaž ene jopice, dobiš že najmanj dve lepi, mehki, elastični, izgotovljeni jopici. Tu že podkopava tehnika prizadevanja ljudske šole. Tiste jopice in kapice (v katere bi se pa še posebno zdravniki zagnali s smrtno obsodbo), so po mojem mnenju s svojimi rdečimi in modrimi traki prav nepotrebni izdelki ljudske šole.

S kvačko se pa izdelujejo še drugi predmeti. Okraski za perilo in obleko se kvačkajo, prti, odeje, preproga, volnene rute itd. Vse te predmete se izdeluje po fabrikah mnogo lepše in cenejše nego jih more izdelati naša roka. Čemu torej mučimo mladino z vbadanjem kvačke? Čemu dragi čas izgubljam? Vdomačilo se je kvačkanje med naše ljudstvo res močno. Ne vem li če ne zato, da bi kolovrat namestilo. Preobširno bi bilo na tem mestu prereševati njegovo zgodovino. Vsekako bode, če ne že sedaj,

vendar v doglednem času izgubilo pravico do ljudske šole, ako si ne osiguri močnejšo podlago nego jo ima sedaj, ker njegovo omahljivo stališče izpodkupava tudi moda, katera si vkljub zabranjevanju najde vendar pot v slednjo hišo. Praktičen pomen kvačkanja je s tem uničen. Kaj pa z vzgojnim pomenom? Kvačkanje nas uči vpodabljati predmete iz sukanca. Ti predmeti nosijo ornamente. Toda katera učenka danes razume, da je bila podlaga njenega kvačkanega izdelka risanje? Katera razume, da s kvačko ravno tako kakor s čopičem riše ornamente v predmete? Ornamente, ki jih celo sama komponira? Kateremu dekletu se dovoli, da ornamente, ki živo žive v njegovi duši, samo vpodobi s kvačko? Še posnemati vzorcev s podob, ki so nalašč za posnemo kvačkanja risane, ne zna nobeno deklica, ko ljudsko šolo zapusti. Očividno je, da poučevanje tega predmeta ne zavzema pravega stališča. Kako daleč stoji še ljudska šola od pravega spoznanja vzgojnega pomena ženskih ročnih del! Namesto da bi se dala deklicam po ljudski šoli možnost, samostojno rabiti kvačke, izdelujejo nekaj nerodnih, nepraktičnih predmetov, ki leže nekaj časa v omari, potem pa se razderejo, ker se bombaž rabi, ali pa se razvežejo, da niso na poti. Zgrabiti bi trebalo stvar približno tako, kakor se je zgodilo s poukom v spisju. Vsi vzorni spisi zbrani v spisnicah niso vsposobili otrok za samostalen spis, niso bili za rabo v življenju. Le podajanje, slikanje otrokovih lastnih misli ima praktičen pomen za življenje. Premagati tehnične težave, spraviti pouk v kvačkanju v tesno zvezo s poukom v risanju, ter obojno v enak tir, kakor se je spravljal pouk v spisju, to bi podalo poučevanju kvačkanja, če ne vidno praktičen, vendar vzgojni pomen.

Ime kvačkanje je jako splošno in vsebuje mnogo raznovrstne tehnike. Vsaka vrsta skoro ima svoje ime po narodu, ali pa po kraju, iz katerega je izšla. Katere naj bi se pri nas lotili? Samo ene, ali pa naj učenke spoznajo tudi raznovrstne načine kvačkanja? Naj se li uvedejo v spoznanje ljudske umetnosti in naj se budi tudi ljubezen do te umetnosti v mladih srcih?

Približno iste misli mi zbuja pouk v pletenju. V doglednem času bomo gledali na lastnoročno spleteno nogavico tako pomilovalno, kakor gledamo danes na tanke šive na peči naše babice. Toda zdaj še ni čas, da bi se zbrisalo pletenje iz načrta za ljudske šole, čeravno lahko nazivamo lastnoročno spleteno nogavico velik luksuz.

Dokler si ne pribori stroj za pletenje nogavic veljavo in obstanek v vsaki vasi, bomo morali sami podpletati nogavice tudi take, ki so bile izdelane na stroju. Kdor pa ne zna nogavice splesti, jo ne bode znal nikdar podpletati in popravljati. Ljudska šola začenja to potrpljenje požrešno delo že v prvih letih. Ubogo dete, ki zna jedva z razumom do deset šteti, kako naj zmaga nebroj zanj? O vplivu tega duhamorečnega dela na živce otrok, ki se ne morejo še brzdati, da bi cele ure mirno prebirali zanjke, o vplivu

živcev na celi zdravstveni razvoj mladega telesa, nočem tu govoriti. Praksa uči, da le stare ženice, babice navadno mirno sede za pečjo in pletejo.

In kakšen je uspeh pletenja na naših šolah? Pojdite v vasi. Klic staršev: „Ne zna niti nogavice splesti, pa je osem let v šolo hodila,“ vas bode skoro povsod pozdravil. Napaka ljudske šole je tu mala, a njene posledice so za ljudstvo in za ugled šole velike. Dekle, ki je premagalo tehnične težkoče pletenja, kar se zgodi v dveh tednih, se nauči splesti nogavico v štirih do šest tednih.

Pogoj k umevanju in samostalni porabi podane teorije je, da je doseglo dekle 4. šolsko leto, da je premagalo računske težave v obsegu do sto. Zato bi bilo umestno premakniti pletenje le na srednjo stopnjo in z izboljšano metodo, in pritožbe zoper uspehe v tem predmetu bi bile kmalu zadušene. Pri pletenju drugih predmetov razen nogavic, bi pa morale po mojem mnenju veljati, kar sem povedala o pouku v kračkanju, ker tudi pletenje je nek čopič za podajanje ornamentov z iglo in bombažem. Kako pa prestvariti pletenje, da bi se ga deklice lotile z interesom in ljubeznijo ne z mržnjo kakor se to godi dandanes, o tem bi govorila metoda.

Preidem k šivanju, ki spada z zaznamovanjem v en predal, ker je tehnika obeh ista, in mnogo laglja nego tehnika kvačkanja ali celo pletenja. A kljub lahkote se stavi zaznamovanje in šivanje na srednjo in višjo stopnjo. Gotovo ni najti deklice, ki bi ne bila šivala že v predšolski dobi.

Po Fröblu dobivajo že otroci v otroške vrtce leseno iglo in ž njo všivajo v zeleni izrezani papirni kvadrat rdeče, rumene, modre papirnate niti. V otroškem vrtcu že okrasijo otroci razne predmete z izšivanimi ornamentami. Šivajo z debelo iglo in debelo rdečo volno. Razni listi za ženska ročna dela donašajo vedno okraske in podobe predmetov z izšivanimi okraski, ki jih lahko izšivajo otroci v predšolski dobi. (Glej v Wiener Mode predal „Für unsere Kleinen.“)

Zakaj zaostaja ljudska šola za tako metodo, ki privede končno človeško roko do izdelovanja umotvorov, do slikanja z iglo?

Zakaj morajo ostati našim otrokom taka dela neznan svet? So morda nepotrebnejša nego pletenje in kvačkanje? Je pretežavno nabaviti material za taka dela? Pred nekaj leti so se prepovedala vsa izdelovanja, ki ne nosijo znaka praktičnosti na sebi in med njimi so se uvrstili tudi taki izdelki z izšivanimi okraski, češ, to je luksuz — za luksuz pa ljudska šola ni. Kaj je pleten, kvačkan okrasek manjši luksuz nego izšivan, a njega ni zadela usoda pregnanstva! Kamor se obrneš, najdeš danes všivane okraske, ne zdi se mi torej primerno, da se preganjajo iz ljudske šole, osobito pa zato ne, ker bi bila v svoji mnogobrojnosti in različnosti prava lestva do urnosti v šivanju. Material za izvrševanje pa ni težavno dobiti. Vsak otrok bode delal lahko v svojih razmerah po svoji možnosti. In najubožnejša deklica bode lahko okrasila kos žaklja ter ga izpremenila v torbo za šolske reči. Taka

torba bo manj stala nego stanejo šolski cekri ali pa nerodne rute v katere vežejo učenci svoja učila. A izdelovanje bode mikalo otroka, posebno še, če bode izšival okrasek, ki ga je sam risal, sam komponiral. Najpreprostejše črte zadostujejo v izvrševanje kake podobe, in razne črte se na žakljevi tvarini vendar lahko šivajo. Znanje — prednji in zadnji ubod. Kako lahko se izšiva smrekova vejica s storžcem! Vsako štiri-petletno dekle to izvrši brez pogrška. In kako lep je tak okrask v barvah, ki jih dete voli kakor ga je naučila mati narava! Zajčka, ki ga je risala deklica v prvem šolskem letu, bode potem izšivala, mačka tudi ne bode napravila nobene težave, še manj mlin za kavo. Urnejše bodo že tako deklice izšivale kakršno vidimo na podbradnikih, prtih itd. mnogokrat izšivano z rdečo pavolo. Ko pa že nekaj ubodov znamo, križamo ubode. Toda ne tako drobno kakor sedaj delamo. Veliki bi morali biti križci, tako da je za otroka jasno pregledno, koliko jih rabi za izvršitev ene podobe, ene črke. Izšivanje črk, podob s križci in še drugimi ubodi nudi zopet nešteto predmetov, na katerih se polagoma od stopnje do stopnje lahko razvija urnost v šivanju. Izgrešila bi svoj današnji namen, ako bi se spustila v podrobnosti. Opisano šivanje bi tvorilo učno snov za najnižjo stopnjo.

Učiteljica bi seveda ne počivala in pletla lastno nogavico v takih urah, otrokov duh bi pa živel in cvetel.

To znanje bi dalo otrokom tudi urnost, lotiti se že v 3. šolskem letu praktičnega šivanja, poleg katerega bi se raznovrstno izšivanje še vedno gojilo. Praktično šivanje imenujem tu izdelovanje, in šivanje predmetov, ki jih rabimo v gospodinjstvu ali pa za našo obleko. Izvrševanje teh predmetov pa zahteva znanje raznih ubodov. Ti ubodi so se dosedaj vadili na posebnem vzorčnem traku. Da bode reforma pouka v ženskih ročnih delih ovrgla šivanje, kvačkanje in pletenje vzorčnih trakov, to z gotovostjo lahko pričakujemo. Saj je jasno, kam so nas zapeljali taki mukepolni, dolgočasni izdelki! Rob na vzorčnem traku in rob na ruti, pravi taki ruti, ki jo bode dekle, ko jo zarobi, tudi nosilo, ni vse enako. Ni mogoče, da bi dekle tako rado robilo brezpotrebni kos platna, kakor bo rado robilo svojo ruto, svoj predpasnik, ali kak drug predmet, katerega bode ravno ta rob vsposobil za rabo. Da bi pa zmanjkalo materiala za vajo raznih šivov, ako reče učiteljica n. pr.: prihodnjo uro robimo, tudi ne verujem. Če drugega nič, bodo prinesle deklice raztrgan predpasnik, ki ni več za rabo in se izpremeni v robce za brisanje prahu, posode ali kaj takega. Ko se učijo zašivati žive robe, se gotovo povsod najde kak prt, ki je prešivanja potreben.

Tako se lahko išče priložnost za vajo vseh raznovrstnih šivov in ubodov. Ne bo nam dela manjkalo, ki ga bodo matere poslale — pa mi ne smemo šivati za šolsko omaro in morebitno inšpekcijo, ampak za življenje. Čim omikanejša bo mati, tem boljše delo nam bo pošiljala. S časom pa nas bodo skoro vse matere razumele in nas podpirale.

Ko smo dovršili to dobo šivanja bi prešli na krpanje. Tu je snov zopet jako različna, kratkočasna in zanimiva. Toda izrezavanje geometričnih podob na novi krpi ter všivanje istih na isto krpo ne more zanimati otroka. In na tak način se je do dandanes učilo krpanje. Doseglo se ni nič. Goli komolci v šolskih klopih so jasna priča, da ta pouk ni imel uspehov. Kdo bi tu mnogo razpravljaj! Vsak dan trgamo obleko. Mogoče, da le za ljudsko šolo ne ostane nobena luknja, ki bi ji nujala priliko pokazati svojo pravico do obstanka za blagor človeštva?

Torej tudi tukaj proč z vzorčno krpo! Ona ne vodi do usposobljenja krpati prave zares po človeški rabi in sili vtrgane luknje v obleki. Kakor za vajo različnih šivov, tako bodo gotovo in še rajši podpirale matere šolo s pošiljlatvo mnogega raztrganega blaga. Krpanje pa ni tako preprosto kakor kaže njega skromno ime. Fino krpanje je celo umetno. Ker je tedaj izvrševanje krpanja zelo različno, treba je to snov razredeliti na več šolskih let, in sistematično voditi deklice do urjenosti v popravljanju poškodovanih predmetov. Poznavanje blaga in njega svojstev je pri tem pouku jako potrebno.

Toda o tem pozneje. Polje učiteljičnega delovanja je tu preobširno. Ni ji treba cele ure na katedru premolčati.

Govorila pa še nisem o izdelovanju šivanih predmetov. Srajca je tu igrala glavno ulogo. Ne vem, če kdo izmed nas nosi srajco, ki bi bila na roko šivana. Skoro nobena pridobitev tehnike se ne razveseljuje tako nagle in obilne razširjatve kakor šivalni stroj. Udomačil se je že povsod. Le v ljudski šoli ne. In vendar je važna njega raba in umetnost. Ko sem bila deset let stara, sem že dobro šivala na šivalnem stroju. Naučila sem se popolnoma sama, skrivaj ko ni bilo mame blizu.

Z navodilom učiteljice bi pa deklice petega šolskega leta prav lahko pričele s šivanjem na šivalnem stroju. Šivalni stroj nas je rešil naloge zašiti razne predmete z dolgotrajnimi, dolgočasnimi šivi na roko, ki so danes opuščeni tudi v najsolidnejšem gospodinjstvu. Z uničenjem potrebe šivanja na roko pa je nastala potreba znanja v prikrojevanju tem večja. Šivanje na stroj ter prikrojevanje bi pa morala vezati ljudska šola ter sistematično voditi učenke do samostojnega izvrševanja obojnega. (Pride še.)

Književno poročilo.

Ocena.

V naravi. Izbrani naravoslovni spisi Frana Erjavca. Za mladino izbral dr. Gvidon Sajovic. Ljubljana 1909. Narodna založba. Cena 1·20 K.

Erjavca jaz smatram za enega naših najboljših pripovedovalcev. Sicer ni na polju novelistike napisal mnogo, a kar je, to je zrno. Večja je njegova zasluga na znanstvenem polju. Tu je on še vedno edini, ki je znal podati učno snov ljudstvu v taki obliki, da je čitalo z veseljem in koristjo njegove stvari staro in mlado. Erjavec ni nikdar suhoparen. Opisuje raka, opisuje mravljo in kako! Kar smejati se mora človek, če bere njegov račji opis. Vse znanstvene znake nam pove, a tako, da človek lahko sledi vsemu in tudi res razume.

Jezik Erjavčev je čudovito krasen. Kako jo zna on zasukati, kako pove to in ono, to je že divota. Po vsebini so njegove naravoslovske črtice še vedno moderne in ne bodo zastarele, dokler bo svet stal. Zakaj narava je večno lepa in tisti, ki zna povedati, kar je čital v teh skrivnostnih foljantih, tisti bo pametnemu in dovtetnemu čitatelju vedno dobrodošel.

Kaj takega kot je Erjavčev „Rak“, „Mravlja“ itd. skoro ni najti tudi v drugih bogatejših literaturah. Stifterjevi spisi — „Bunte Steine“ itd. — tu pa tam spominjajo na Erjavca, a za moj okus je vendar Erjavec dosti višje. On je pisal tudi tako pristno narodno, tako pristno slovensko kot malokdo; on je bil res naše gore list in njega si ni mogoče misliti v kakem drugem jeziku.

Dr. Sajovic je zbral v svoji knjižici „Raka“, „Mravljo“, „Žabo“, „Belouško“, „Domačo kuro“, „Konja“ in „Živali popotnice“. Marsikaj ni v celoti, je le odlomek, a hvaležni moramo biti gosp. doktorju za njegov trud, posebno še, ker so Erjavčevi „Zbrani spisi“ danes že prava redkost. Knjiga je namenjena v prvi vrsti mladini. Naj bi jo res s pridom čitala, naj bi se učila ljubiti naravo božjo tako kot jo je ljubil pokojni Erjavec, ki je presedel ure in ure ob nakopičenem mravljinšču. Marsikaj lepega se mladina lahko nauči v naravi, čut za lepoto in krasoto prirodnih čudes se ji poveča in poostri, srce se ji poplemeniti. Učiteljstvo pa naj knjigo pridno priporoča; odpravijo naj se „Grofice beračice“ itd. a v hišo slovensko naj pride pravo, pošteno berilo. Žal ne bo nikomur tistih par desetih — šolska mladina ima pa še tako precej popusta, ako se naroči več izvodov skupaj. Torej nikakih izgovorov, da „nisimo vedeli, da je predrago itd.“ kakor se navadno izgovarja ta in oni.

Glede zunajne oblike bi rad omenil, da pogrešam kazalo. To so sicer zunanosti, a morajo biti. Dandanes je knjigotrštvo že tako visoko, da tudi mi lahko zahtevamo korektno opremljene knjige.

Dr. Janko Bratina.

Računica za meščanske šole. II. del. Spisal Fr. Hauptmann, profesor na c. kr. učiteljišču v Gradcu. Cena 80 h. Izdala c. kr. zaloga šolskih knjig na Dunaju.

To je naslov najnovejše šolske knjige za meščanske šole s tole vsebino: I. Naloge za ponavljanje. II. Razmerja in sorazmerja. III. Kvadrat in kvadratni

koren. IV. Odstotni računi. V. Odstotni računi v poslovnem prometu. VI. Obrestni računi. VII. Diskontni računi. VIII. Razdelni računi. IX. Razne naloge.

Oglejmo si posamezne odstavke nekoliko natančneje:

I. Naloge za ponavljanje so prav primerne, želeli bi jih le nekoliko več. II. Pri razmerjih in sorazmerjih nam pa ni všeč, da je tvarina iz I. dela ponatisnjena na 13ih straneh. Tako postopanje pospešuje preveč mehanizem, vsaj števila pri nalogah naj bi se bila izpremenila. Ohranila se je pa celo tiskovna napaka na str. 6 v 13. nalogi c) 1 hl : 1 vedra? Naloga na str. 9 z zvezdico 4. ni prav primerna za računanje na pamet, ker za 54 K dobimo 25·714 kg sirovega masla.

Sestavljeno regeldetrijjo pa moremo učencem na še lažje umljiv način razložiti. Vzemimo nalogo str. 14. — Ako dobiš od 600 K glavnice v dveh letih 54 K obresti, koliko obresti da 500 K v treh letih?

Nalogo razdelimo na dve enostavni regeldetrijji, in sicer a) v dveh letih dobimo 54 K obresti, koliko v treh? Tu imamo $x : 54 = 3 : 2$ ali $x = 81$ K. b) od 600 K dobimo 81 K obresti, koliko od 500 K? S proporcijo $x : 81 = 500 : 600$ dobimo $x = 67,5$ K.

Ako pa združimo obe proporciji v eno, pišemo:

$$\begin{array}{r} 600 \text{ K v } 2 \text{ l. } 54 \text{ K obr.} \\ 500 \text{ " " } 3 \text{ l. } x \text{ " " } \end{array}$$

$x : 54 = 3 : 2$ to je prva proporcija.

$500 : 600$ je pa druga proporcija.

Ko sestavljamo prvo proporcijo, pokrijemo z roko števila 600 in 500 ter sklepamo, ako dobimo v dveh letih 54 K obresti, dobili bomo v treh letih več obresti, tedaj pišemo tudi večje število, t. j. 3 prej, ker eksponent je večji, ako je prednji člen večji kakor zadnji. Pri sestavi druge proporcije pokrijemo z roko vrsto z leti ter sklepamo, ako da 600 K kapitala 54 K obresti, da 500 K kapitala manj obresti, tedaj pa pišemo manjše število prej, t. j. 500 : 600.

Na isti način postopamo pri drugih nalogah, n. pr. str. 15, — 2. Za ves natisk knjige se porabi 8000 pol papirja, ako se tiska na stran 42 vrst, na vrsto povprečno 54 črk; koliko pol je treba, ako se dene na stran po 45 vrst, na vrsto po 50 črk?

$$\begin{array}{r} a) \ 8000 \text{ pol po } 42 \text{ vrst} \\ x \text{ " " } 45 \text{ " } \\ \hline x : 8000 = 42 : 45 \\ x = \frac{8000 \cdot 42}{45} = 7466\frac{2}{3} \text{ pol} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} b) \ 7466\frac{2}{3} \text{ pol po } 54 \text{ črk} \\ x \text{ " " } 50 \text{ " } \\ \hline x : 7466\frac{2}{3} = 54 : 50 \\ x = 8064 \text{ pol} \end{array}$$

Ali pa združeno:

$$\begin{array}{r} 8000 \text{ pol } 42 \text{ vrst } 54 \text{ črk} \\ x \text{ " } 45 \text{ " } 50 \text{ " } \\ \hline x : 8000 = 42 \mid 45 \\ \quad \quad \quad 54 \mid 50 \\ x = \frac{8000 \cdot 42 \cdot 54}{45 \cdot 50} = 8064 \text{ pol} \end{array}$$

Taki računi se navadno primerno skrajšajo.

Jako dobro in lahko umevno pojasneno je: III. Kvadrat in kvadratni koren. Grafično pojasnilo kvadriranja s kvadratom je prav dobro.

IV. in V. Odstotni računi in uporaba teh računov v poslovnem prometu — so prav primerno sestavljeni. Poleg izraza „razmerek“ (str. 37) naj bi se rabil tudi „nameček“, ki je tudi v ljudski govoricu navaden. Na str. 41 v 37. nalogi se je vrnila tiskovna napaka prodajni namesto — prodajni račun. Pri preračunih (kalkulacijah) bi želeli nekoliko več nalog.

VI. Obrestni računi so temeljito obravnavani. Na str. 56 v 21. nalogi smo pa opazili tiskovno napako „namestu 5 sušča“; na str. 60 v 22. nalogi je pa — vgotovini — skupaj tiskano.

VI. in VII. Diskontni in razdelni računi so prav dobro sestavljeni. Slike, ki račune metodično pojasnujejo, so prav primerne. Pohvaliti moramo tudi zbirko „nalog iz kemije“, pogrešamo pa v knjigi zelo obrtnih in poljedelskih računov. Upamo, da bo g. pisatelj to v III. delu nadomestil.

Pri aligacijskih računih nam pa ne ugajajo naloge o mešanju vina, ker vino mešano z drugim se navadno pokvari, zalivati sme se le starina z novino iste vrste. Da bi se pa napravilo iz trojnih vin razne vrednosti četrto vino z določeno vrednostjo je nesmisel, zakaj taka godla navadno ni nič vredna. Nehote mi pride na misel napis iz Petrovega hrama v Solnogradu, ki se glasi: „Wer Biere pantscht und Weine taufft, ist wert, daß er sie selber saufft“.

Naloga 17. na str. 78 se glasi: Vinotržec zmeša troje vino in nekaj vode; itd. Taki nauki pa vzgajajo naravnost k sleparstvu. Temu bode pritrtil tudi največji abstinent. Sicer se nahajajo take neprimerne naloge tudi v nemških računih. — Za izraz „aro“ mislimo bila bi tudi dobra slovenska beseda „predplačilo“. — Vobče kaže II. del proti I. tudi velik napredek glede tiskovnih napak, katerih je prav malo. V „Spremnico“ so se pa vrinile tudi nekatere. Tako čitamo na I. strani

$$\text{pri h) } \frac{12 \cdot 3}{5} = \frac{4}{5}. \text{ Na drugi strani spodaj } \beta \frac{16}{24} + \frac{62}{24} = \frac{22}{24}.$$

Na 3. strani čitamo v zadnji vrsti „treta načrta“.

Knjigo prav toplo priporočamo našim meščanskim šolam oziroma osemrazrednim ljudskim šolam.

—a—

Novosti.

Sadjarstvo. Njega najvažnejši nauki za pouk v ljudski šoli in za kmečke potrebe. Spisal Jožef Klemenčič učitelj pri Sv. Trojici v Slov. goricah. S 63 slikami. Cena 1 K (s poštino vred 1 K 10 h). Pisatelj pravi v predgovoru: „Pričujoče delce, ki se ozira večinoma le na peškato sadje, nikakor nima namena podati popolnega navodila, ampak hoče le kratko pogovoriti najvažnejše in najpotrebnejše točke iz te vede ter zbujati ljubezen in zanimanje do sadjarstva.“ — Knjižica je izšla iz Učiteljske tiskarne v Ljubljani in je prav čedno opremljena. Toplo jo priporočamo!

Tolstoj in njegovo poslanstvo. Spisal Ernest Howard Crosby. Z dovoljenjem založnika iz angleščine preložil Ljudevit Furlani. Založila Zvezna trgovina v Celju 1908. Cena brošuri K —70; po pošti K —80. Tako je naslovljena 93 strani male 8° obsegajoča brošurica s tole vsebino: 1. Tolstojeva deška in moška doba. 2. Njegova velika duševna kriza. 3. Tolstojev odgovor na uganko življenja. 4. Temelj njegovega moralnega in social-

nega zakonika. 5. Za njegov nauk govori krščanski duh. 6. Krščanski nauk v praksi in 7. Tolstoj kakršen je danes. — Čitali smo to knjižico z užitkom, zato jo priporočamo tudi učiteljstvu kar najtopleje.

Občinski red in občinski volilni red za vojvodino Štajersko. Po dr. Ivan Dečkovi prvi izdaji priredil dr. Anton Božič, zagovornik v Celju. Založila Zvezna trgovina v Celju. Tiskala Zvezna tiskarna v Celju. Cena kartoniranemu izvodu 2 K po pošti 2 K 20 h. Ta knjiga bode dobro došla vsakomur, ki ima opraviti z občinskim poslovanjem.

Razgled.

Listek.

100letnica Lj. Gaja. Kakor poročajo hrvatski listi, bodo hrvatske šole 100letnico Lj. Gaja praznovale dne 15. maja. V Zagrebu se bo vršila slavnost v telovadnici dolnjegradske gimnazije. Razen proslava, deklamacij in predavanja bo zbor ženskega liceja ob spremstvu srednješolskega orkestra pel partijo „Porina“ od Lisinskega.

Počitniški godbeni kurzi. Na Kaiser-jevi godbeni šoli na Dunaju se vrši v letošnjih šolskih počitnicah ednajsti godbeni počitniški kurz. Obsegal bode te-le učne predmete; petje, glasovir, godala na lok, orgle, pouk o harmonizaciji in kontrapunktu, metodiko za pouk v glasovirju in pripravo k državnemu izpitu za godbo. Gospodom ali damam iz učiteljskega stanu, ki nimajo dovolj lastnih sredstev, se podelita dva prostora za polovico cene na zavodu. Prospekti, ki se oddajo zastonj in poštnine prosto, je zahtevati pri ravnateljstvu, Dunaj VII/1.

Kdaj nehajo vojske in narodni prepiri. Kakor znano so socialni demokrati vseh narodov po svojem programu proti vsaki vojski in za sporazumljenje narodov. Po tem soditi, pride zlati čas miru in — blagostanja tedaj, ko bodo imeli socialni demokrati večino v parlamentih posameznih držav. Dočakali mi tega pač ne bomo.

Izvrsten spomin slaboumnega dečka. K seji društva psihijatrov in nervologov na Dunaju je pripeljal dr. Witzman slaboumnega dečka iz zavoda za slaboumne v Biedermansdorfu. Ta deček ima vkljub slaboumnosti tako izvrsten spomin, da zna koledar za 1000 let skoro na pamet. Pove vsak bivši in bodoči datum z označenjem dneva, praznika ali godu, in sicer brez daljšega pomišljenja. — Na poljubno stavljena vprašanja je točno izpovedal, da je bil 14. rožnika 1908 torek, dan sv. Ivana, da bo pepelnična sreda l. 1917 dne 21. svečna, da bo trajal pust l. 1924 58 dni, da bo Velikanoč l. 1929 dne 31. sušča, vnebohod pa 10. majnika. Dr. Witzman je pojasnil, da so bile vzrok dečkove slaboumnosti ošpice, katere je imel kot dojenček 6 tednov.

Na glavi stati je nevarno. V nekem mestu v Vzhodni Prusiji so se izkušali mladi ljudje v veseli družbi med drugim tudi v tem, kako dolgo bo kateri stal na glavi. Neki oskrbnik je stavil s tovariši, da zdrži na glavi pol ure. Oprt na roki z na zid prislonjenimi nogami je ostal res pol ure v tem položaju. Toda, ko je vstal, se je onesvestil in prebudivši se je začel zopet razgrajati in vpiti ter se tako blazno vesti, da so ga morali siloma zvezati in odpeljati v blaznico. Zdravniki so izjavili, da je neozdravljiv in ostane blazen do smrti.

Knjige v milijonskih izdajah. Najbolj razširjena knjiga je sveto pismo. Samo tiskarna sirotišnice v Halle jo je tiskala že v več kot 100 izdajah. Kitajskega koledarja pa izhaja leto

za letom 8 milijonov eksemplarjev, ki se vsi vedno razprodajo. Tiska ga cesarska tiskarna v Pekingu.

Dva nova planeta. Bivši ravnatelj pariške zvezdarne Gaillot je dal akademiji znatnosti poročilo, v katerem trdi in natančno dokaže, da se nahajata nad Neptunom še dva nova do zdaj neznana planeta. Gaillot je zasledoval teorijo bivšega zvezdoznanca Le Verriers, kateri je našel Neptuna. Dokazal je podobno Gaillotu najprej njegovo eksistenco in približno mesto glasom teoretičnih računov, na podlagi katerih so iskali in ga slednjič res odkrili. Eden teh planetov je oddaljen od Neptuna po njegovem proračunu za polovico daljave med Neptunom in zemljo, kar bi bilo enako 45 kratni razdalji med našo zemljo in solncem, drugi pa je oddaljen še enkrat toliko ter se suče okrog solca v 60 kratni razdalji med njim in našo zemljo.

Najdaljši most na svetu bo dovršen v kratkem v Ameriki, kateri bo vezal mesta Novi-Jork, Novi-Jersey. Most bo napet, viseč 200 čevljev visoko nad 7400 čevljev širokim morskim rokavom, med dvema obrežnima stolpoma zgrajenima iz velikanskih obrezanih skal, zvezanih z močnimi jeklenimi vezmi. — Proračun znaša 100 milijonov kron, kateri znesek plačata enako obe mesti. Visel bo na dveh velikanskih, od stolpa do stolpa napetih, lokih, ki obstojita iz medsebojno trdovezanih po 2 čevlja debelih jeklenih žic. — Most je proračunan za 200.000 ton teže in se ceni dnevna vporaba na pol milijona pešcev in 20.000 voz.

Najnovejša raziskovanja lune. Profesor Ebert dokazuje v svojih raziskovanjih, da so temne lise na luni, katere se opažajo z daljnogledi, velikanska morja iz stopljene rude najrazličnejše vrste podobne napol ohlajenemu steklu. Njihova barva je navadno zelenkasta, vendar ne povsod enaka. Ravno radi te zelenkaste barve so smatrali do sedaj učenjaki te temne lunine lise za ogromne s travo in zeliščem obrastene planjave ali za velikanske ledene plasti. Ebert dokazuje, da je način, kako se lomi na teh lisah svitloba popolnoma enak lomljenju svitlobe v tekočem steklenem toku. — In res kažejo vsi znaki razsvitljene lunine površine na to, da imajo biti napolnjena ta dozdevna lunina morja z neko steklu podobno tekočino. Ta tekočina pa je razbeljena ruda, podobna vulkanični lavi, ki je osteklenela. — Tudi na naši zemlji dobimo kose podobne osteklenele rude, ki so padli podobno železnim meteorjem iz svetovnega prostora. Prvi je raziskaval kose podobne mase sin dunajskega geologa Sueca, kateri jih je imenoval kakor drugi „Bouteillensteine“ in katere so smatrali vsi za ostanke starih steklenih peči. Dobili so pa pozneje ravno take kosove v Avstraliji in na Sundskih otokih, kjer gotovo ni bilo nikdar steklarn. S tem pa je Suec dokazal, da so morali pasti na zemljo iz svetovnega prostora v tega pa iz kakega drugega sveta, kjer so se v prvotni tvorbi potomstopljenja in osteklenjenja rude napravili. — To tudi dokazuje Ebert sam, ko konstatira pri enem takem kosu natanko ožgano stopljeno škorjo popolnoma enako vsem skorjam ostalih meteorjev, ki so padli iz svetovnega prostora. Vse te raziskave glede postanka, barve in lomljenja svitlobe se tako ujemajo z lunino površino, da so dovedli Eberta do prepričanja, da so ti stekleno rudninski kosovi še iz one dobe, ko se je luna od zemlje odtrgala in bila zagnana kot njen del v svetovni prostor. — Pri tej priliki odtrgavanja in poznejšega oblikovanja že proste lune so odletavali rudninski koski od utrgane mase in padali iz večje in vedno večje daljave nazaj na zemljo. — S tem pa bi bilo rešeno tudi tisto dvomljivo vprašanje o življenju na luni, zakaj vsak razvoj ali življenje je nemogoče, ker obstoja po tem nazoru luna le iz golega gorovja, planjave pa, na katerih se nam je dozdeval življenski razvitek že kot tak ali vsaj mogoč, so pa osteklenele reke stopljene rude in lave podgorskih vulkanov.

Solzeče drevice. Na Kanadskih otokih raste med grmičevjem neke vrste drevje, ki spada v vrsto lorvorjev ter ima lastnost, da kapajo iz gostega listja neprestano kapljice, čiste kot biser, katere se nabirajo med neprestanim šumenjem in žuborenjem okolo drevesa v malih tolmunčkih. Prebivalci imenujejo ta lepa drevesa solzeče drevje.

Najnovejši prekoatlantski parniki. Najnovejši brzoparnik, ki bode prevažal potnike in nujno blago med Evropo in Ameriko, zgrajen po najuzornejših načrtih so gradili 18 me-

secev; dolg je 240 m ter stane 121 milijonov mark. Opremljen je z najnovejšimi stroji, katerih glavni stroj proizvaja 70.000 konjskih sil. V hitrosti prekosí vse dosedanje ter prevozi na dan 1244 km, kar odgovarja povprečni hitrosti 52 km, torej približna hitrost naših brzovlakov. Na uro porabi 3000 kg premoga, torej povprečno za eno vožnjo iz Hamburga v Novi Jork 4.600.000 kg ali 460 železniških voz. V krasno opremljenih kabinah 2 razredov vsprejme lahko 1500 potnikov, ter vozi torej s posadko, ki šteje 500 mož, skupno 2000 ljudi. — Živež za 2000 ljudi, s katerim se mora parnik preskrbeti za eno vožnjo nas dovede naravnost do ogromnih števil, katere nam vsaj nekoliko pomagajo predočiti delo in zalogo v velikem smislu. Potrebuje namreč: 3000 kg surovega masla, 15.000 kg mesa, 15.000 kg moke, 28.000 kg krompirja, 25.000 jaje, 1000 kg rib, 6000 kg sadja, 11.000 kg zelenjave, po 1000 kg kuretine in šunke, 6500 l mleka, 20.000 l vina, 33.000 kg ledu in 425.000 litrov vode.

Kosmati ljudje. V prvi polovici min. meseca se je vrnil v Novi Jork znani ameriški potovalec dr. Wm. Gail. Prepotoval je 1250 milj dolg kitajski obmejni zid, ki se prične pri vasi Shan Iha Vuana in neha pri vasi Kian Ku-Vinau, severno od Naušanskega gorovja. Že prej je slišal večkrat razne trditve, da živi v skrajnem severu Kitajske globoko v pogorju nek rod pritlikavcev, ki hodi nag in je po celem telesu tako gosto obraščen, da se ga sme opravičeno imenovati kosmate ljudi. Na potovanju je našel razne napise v obmejnem zidu, ki so govorili o tem rodu. Povpraševal je tudi razne kitajske učenjake, kateri so mu tudi potrdili njega eksistenco, ter mu opisali približno lego gorovja, kjer bivajo ti pritlikavci. Dolgo jih je iskal, in slednjič res našel. Opisuje jih kot pol metra visoke, precej čokate in močne postave. Žive popolnoma kot živali v gorskih duplinah in luknjah po več skupaj, ter se hranijo s sadjem, koreninami in surovim mesom manjših živali. Ognja ne poznajo, niti nimajo prav nobenega umetnega orodja. Za branitev in napad jim rabijo močne drevesne veje in kamenje, katero mečejo po 10 metrov daleč tako natančno, da zadenejo vsako žival. Govorico imajo prav slabo razvito in se ponoči celo med seboj težko razumejo, ker jim služi za veliko izrazov mimika obraza in kazanje z rokami, s katerim spremljajo govorico. Hodijo popolnoma nagi, so po vsem telesu gosto poraščeni ter jako divjili, da prav groznih obrazov. Na rokah in nogah imajo dolge in nevarne ostre nohte. Ljudi ne napadajo in se tudi med seboj jako ljubijo. O teh pritlikavcih poroča kitajska zgodovina, da so bili znani že leta 300 pred Kristusovim rojstvom.

Pedagoški paberki.

Učiteljeva oseba. Otroci imajo izvrsten instinkt. Gotovo zamore učitelj pitati mladino z debelimi lažmi glede znanosti, v katerih jo poučuje, nikoli pa je ne bode prevaril glede svoje osebne kvalitete niti kot trínog niti kot „Pavliha“. Krepki učiteljski značaj, njegova čista, krepka volja, njegovo vzvišeno, plemenito mišljenje, izrazujoče se v pravičnem postopanju, ukroti vsakega še tako podivjanega dečka, dočim učenci koj spoznajo učitelja, kateremu primanjkuje duhovitosti in naobraženosti, naj se še tako trudi, da bi nadomestil te slabosti na svoje napake s pedantnim ali pa uzornim postopanjem. Tudi zapazijo bistrourni učenci na njem vsako smešno kretanje.

Dober učitelj —, in to je vsak, v katerem čuti otrok prosto, krepostno osebo, bode brez težav navdušil mladino za različne predmete in vžival do smrti zadoščenje v vdanosti tudi svojih nekdanjih učencev. Učitelj — berič pa, ki leto za letom ubija svojo plitvo vedo učencem v glavo oziraje se edino-le na to, da ustreza šolskim oblastim, ne bode nikdar zagledal zlate žetve, nikdar ne bode nosil v srcu sladkega čuta, da mu je najboljši prijatelj nekdanj njegov učenec.

Kazenske naloge. O mnenju merodajnih pedagogov glede kazenskih nalog poroča nek berlinski list sledeče: Kazenske naloge so docela ničevno vzgojevalno sredstvo in le še žalosten ostanek že davno preminulih časov. S takimi nalogami se pač ne da vcepiti otrokom prepričanje, da delo človeka ne sramoti. Tudi se je mnogo šolskih ravnateljev izreklo proti

zapiranjū otrok, češ da je najvažnejša naloga vzgojitelja ta, da zabranjuje v mladini prestopke, nerednosti in pregrehe. Učitelj mora buditi v otrokih tako veselje do pouka, da ne smatrajo šole za kraj, kjer se zavira vsako veselje. Najboljši učitelj ni tisti, ki četudi še tako pravično, taktno in zmerno kaznuje, temveč tisti, kojemu kaznovati nikoli ni treba.

Prva skušnja za profesuro na učiteljskih. Prva skušnja za profesuro na učiteljskih se je vršila koncem meseca oktobra pr. leta v Monakovem. Skušnja se dovoljuje le istim učiteljem, ki so prebili zrelostni in izpit učiteljske sposobnosti z dobrim uspehom ter vsaj 2 leti obiskovali univerzo. Izmed 19 kandidatov bili so trije avtodidakti. Za izdelovanje domačih nalog je bilo določenih 6—8 tednov. Ustmena skušnja je trajala za posameznega 1—1³/₄ ure. Učnemu poskusu je bilo določeno pol ure. Predsedoval je nek tajni svetnik iz ministrstva, slušatelji so bili vseučilišni profesorji in ravnatelji učiteljskih (semenišč).

Otroška psihologija. Spretzenmayer piše v „bayrische Lehrerzeitung“ po pravici: Učitelji moramo v mladini iskati, razumeti in si teoretično vsaj približno prilastiti vse, kar je v njej otroškega. Današnja otroška psihologija tega niti ne more, ker je prešematična, mediciniška, prepsihološka in anatomska. Ne sprejemajmo te psihologije le od vseučiliških profesorjev, ki poznajo otroka le iz obširne literature, tudi ne od zdravnikov in psihologov, ki zasledujejo posebne namene; nam je treba iskati otroško psihologijo za šolo v šoli in v domačem življenju. Naša dolžnost je, da si stavimo temeljito otroško psihologijo sami. —

Gledališča za deco. Pariško društvo „Femina“ je pretresavalo idejo gledališča, v katerem bi se predstavljale edino-le veseloigre in vzgojne drame za otroke. Predsednik odbora je g. Catulle-Mendés.

Učitelji na Nemškem. V berlinskem listu „Sonntagszeitung“ najdemo to-le sodbo o učiteljskem poklicu: „Skrbna mati, za Boga ne dovolite, da bi bil sin učitelj. Še nismo toliko napredovali, da se učitelj po zaslugi ceni. Bofelo bi vas, če bi se pozneje sin nad vami jezil. V današnji dobi so učitelji, katere ima narod zahvaliti za svojo kulturo, uvrščeni v razred poduradnikov, tako da je n. pr. učitelj z listonošo na isti stopnji.

Ne verujemo, da bi vaš sin v takih odnošajih bil zadovoljen. Naj postane raje poštni uradnik, ker ti žive v boljših razmerah.“ Berlinski pedagoški časopis „Pädagogische Zeitung“ pristavi navedenemu sestavku: „Potrditi moramo istinitost teh vrst“.

Pravila za obiskovalce gozdov. 1. Ne trgaj vejic, listov in cvetov; to je kinč gozdom in še naj marsikoga razveseli ter tvori novo življenje; kar utrgaš, kmalu zveni, ne dela nikomur veselja, rastlina sama pa oslabi. 2. Ne hodi po mladih nasadih, ako te tudi jagode in cvetice vabijo, ker ne vidiš majhnih rastlin, iz katerih naj nastanejo drevesa. Leta in leta se pozna, kar tvoja noga pokvari. 3. Časnikov, papirja in drugih odpadkov ne puščaj na potih in počivališčih. To vse zmečkaj ter vrzi v grmovje ali pa zakoplji v mah in listje. Ne razbij praznih steklenic. Nič ni gršega od krajev v gozdu, ki so videti zbirališčem odpadkov. 4. Pazi na ogenj in smodke. Pri suhem vremenu more postati iz tleče smodke ali tleče vžigalice gozdni požar. 5. Ne begaj živali po gozdu; vse smatrajo človeka največjim sovražnikom. 6. Zaraditega drži psa na vrvi, ako nisi prepričan, da nima veselja do lova. — Navedena pravila prinaša časopis „Tourist“. Ni odveč, da se i šola o priliki nanje ozre.

Kulturno delo v armadi. V nemško armado uvedejo pouk v poljedelstvu, ker so se poskusili na Bavarskem jako dobro obnesli. Vsa snov se seveda ne bo predelala, pač pa dobe vojaki obilo praktičnih navodil.

Domače naloge. V zanimivem spisu „Des Kindes Freiheit und Freude“ pravi znani učitelj-pisatelj Otto Ernst med drugim: „Kje je pravzaprav pisano, da ima šola pravico, dom obremeniti z nalogami, kakor se ji dandanes poljubi? Država ima pravico, da učence napeljuje v šoli k izpolnjevanju dolžnosti. Nikakor pa ne sme poseči v dom in rodovino. Ako bi starši rekli: Otroci ne bodo delali doma nalog za šolo, nimata država in šola ne postavne in ne moralistične pravice, izsiliti teh nalog. Šola more zadostiti svoji nalogi sama, ako je nalogo prav umela in jo prav izvršuje. Šesturni delavnik je za nerazvitega človeka dosti doig.

Če dela vkljub temu še več, naj bo delo prosto. Prosto delo ima dvojno in trojno vrednost. Marsikateri človek se je v dvanajstih dneh, ko je bil sam svoj, več za življenje dobrega in važnega naučil nego v šoli v dvanajstih letih.

Kronika.

Češka srednja šola na Dunaju. Dunajski češki zastopniki so sklenili, da ustanove zadnji čas v šolskem letu 1910/1911 češko srednjo šolo.

Definitivno nameščen učitelj zaradi izstopa iz katol. cerkve odstavjen. Definitivni učitelj na ljudski šoli v Hlavi, po imenu Pelikan, je izstopil iz kat. cerkve in se javil brez konfesionalnim. Deželni šolski svet ga je zaradi tega od službe odstavil. Naučno ministrstvo je sicer ustreglo njegovemu prizivu ter zapovedalo, da se zopet v službo namesti, a dež. šolski svet je Pelikana stalno umirovil.

Število učencev v francoskih šolah. Najnovejša statistika kaže, da imajo na Francoskem 12.389 šol za manj ko 20 učencev v posameznih šolskih letih, 7456 razredov z več nego 50 učencev, a samo 201 razredov z več ko 80 učencev. Srečni francoski učitelji! In pri nas?

Indijanska ljudska šola. Po statistiki predloženi londonskemu parlamentu je razvideti, da od 1000 indijancev zna le 98 čitati, od 1000 indijank pa le 9. Ni čudo, ako se uvaža, da potroši angleška vlada za vsako dete, dokler traja pouk, poldrugí penny, t. j. približno 15 vinarjev.

Iz statistike narodne ljudske šole v Srbiji. Koncem šolskega leta 1907/8 je bilo v Srbiji 1292 narodnih ljudskih šol. V njih je službovalo 2395 učnih oseb. Za leto 1908/9 so vpisali v pripravní razred 2574 dečkov in 2554 deklic, v ostale razrede pa 104.008 dečkov in 22.553 deklic.

Švicarska za šole. Švicarska potroši razmeroma največ od vseh držav za svoje šolstvo. L. 1906. se je porabilo v ta namen 61.170.000 frankov, od teh so plačale občine 30.300.000, država 5.000.000, a ostalo so dali kantoni. Ljudske šole so stale 40.000.000, meščanske šole 5.850.000, obrtne šole 3.940.000, gimnazije 3.940.000 in univerze 6.385.000 frankov. Vsak prebivalec je plačal 19 frankov za šolo in 12 frankov za vojaštvo.

Meščanske šole po Slovenskem imamo v Krškem, Postojni, Celju, Mariboru, Radgoni, Beljaku, Celovcu, Velikovcu in Borovljah, potem pa še v Gorici in Trstu. Od teh je samo ona v Postojni slovenska. Tako se skrbi za Slovence!

JAVŮREKOVA

Palestina s tičjega pogleda

je povsod poznan kot najboljši zemljekaz za bibliški pouk in za razjasnjevanje zemljepisnih temeljnih pojmov.

Risba zemljevida je taka, da ga vsak učenec takoj razume.

Odobren od preč. knezoškof. konzistorija v Pragi in od c. kr. ministrstva za bogočastje in uk.

Krasen barvotisk 137 × 73 cm napet na platno 14 K; s skobami 15 K. Če se direktno naroča — znižana cena. Zahtevajte prospekt!

Pošilja ga učitelj J. B. Škorpil, Praga, VII—748.

V najinem založništvu je izšla:

VOJVODINA KRANJSKA

Izdava **A** za šole:

17 zemljepisnih nariskov v barvotisku z besedilom in dodanim pojasnilom zemljepisnih znamenj.

Sestavil in narisal

FRAN MAROLT,

učitelj v Ljubljani.

Visoki deželni svet kranjski je z razpisom z dne 25. maja 1907, št. 2463, odobril in pripustil to učilo v uporabo kot razredno na ljudskih in meščanskih šolah s slovenskim učnim jezikom.

Vsi nariski, izvršeni na 18 listih, so risani v merilu 1 : 75.000. — Velikost 87 × 60 cm.

Torej ponazorujejo po minimalnem načrtu za zemljepisni pouk v ljudskih šolah izbrano učilo v taki velikosti in preglednosti, da ga vsi učenci vsega razreda lahko na daljavo čitajo.

Izdava **B** za učence:

17 zemljepisnih nariskov v barvotisku z besedilom.

Sestavil in narisal

FRAN MAROLT,

učitelj v Ljubljani.

Izbor učiva se naslanja doslovno na podrobni učni načrt, ki ga je odobril c. kr. deželni šolski svet z razpisom z dne 27. decembra 1903, št. 2791, in ki velja kot normaliv za domoznanski pouk v četrtem šolskem letu 2-, 3-, 4- in večrazrednih ljudskih šol. Z razpisom vis. c. kr. deželnega šolskega sveta kranjskega z dne 28. januarja 1908, št. 468, je to delo odobreno kot učilo na ljudskih in meščanskih šolah.

Cena 10 K.

Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani.

Cena 1 K.

Naprednemu in zavednemu učiteljstvu!

Vsakdo bodi naročnik „Zavezinih“ listov, ki so:

**Učiteljski Tovariš, Popotnik,
Zvonček, Domače ognjišče.**

POPOTNIK

izhaja **15. dne vsakega meseca** v zvezkih in stane na leto **6 K**,
pol leta **3 K**, četrt leta **1 K 50 v.** Posamezni zvezki stanejo **50 v.**

Naročnino in reklamacije

sprejema »Zavezin« blagajnik **Fr. Luznar** v Kranju. — Rokopise pa je
pošiljati ravnatelju **M. J. Nerat-u** v Maribor, Kokoschineggallee.